De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen

Vast Comité van Toezicht op de politiediensten

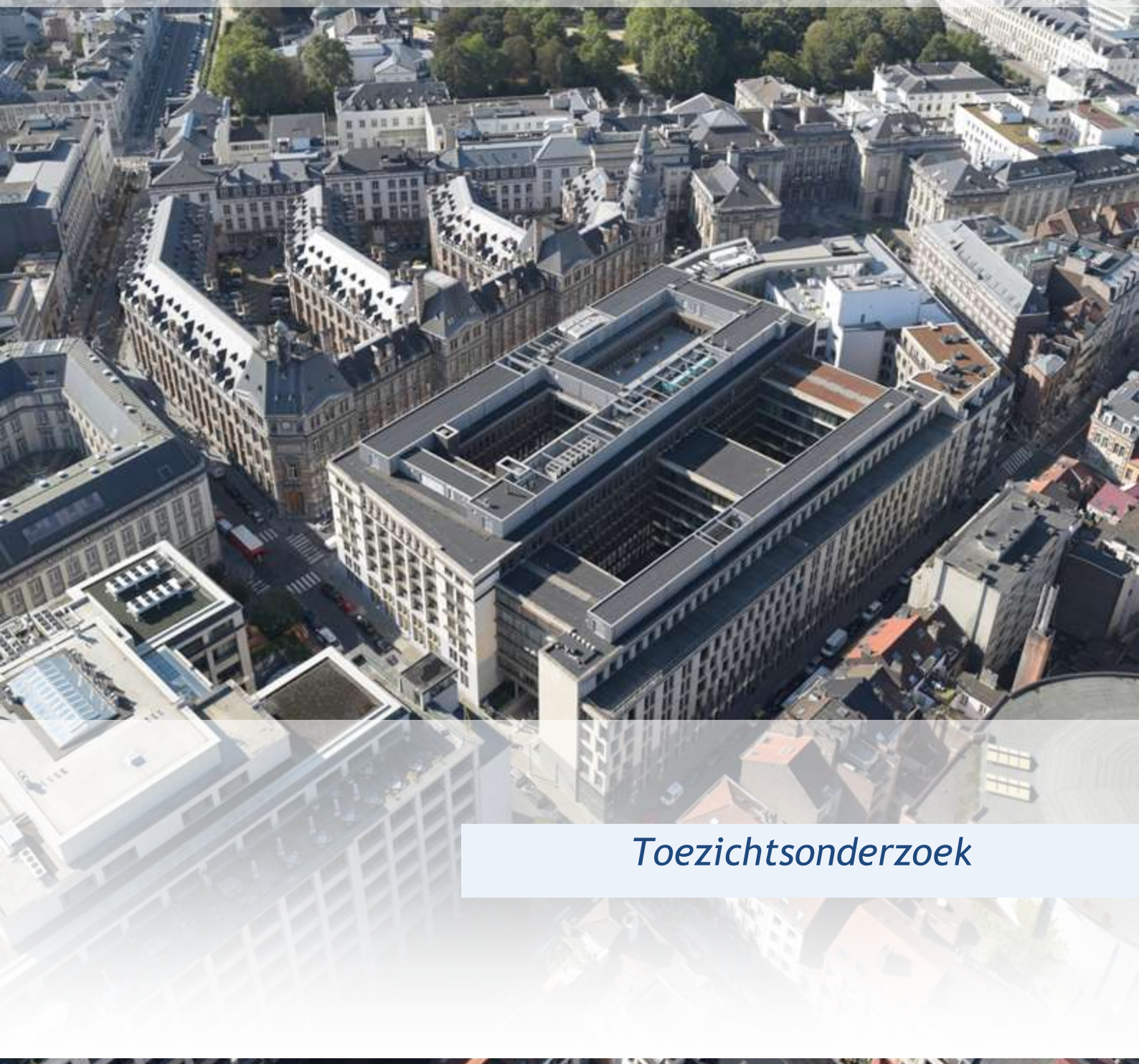

Toezichtsonderzoek

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co
Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

SYNTHESE VAN HET ONDERZOEK

Preambule

Het Vast Comité P beslist op de plenaire vergadering van 31 augustus 2017 het toezichtsonderzoek "De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen" te openen.
Het is de bedoeling dat in elk van de vijf fases van de arrestantenzorg nagegaan wordt in welke mate de politie de transmigranten op een correcte manier bejegent en de mensenrechten respecteert. Het betreffen volgende fases: (1) de controle (inclusief briefing)/aanhouding van de transmigrant op het terrein, (2) het transport/de overbrenging naar het politiecommissariaat, (3) de politionele handelingen vóór de opsluiting (o.a. de triptiek), (4) de effectieve opsluiting in de politiecel en (5) de vrijlating of overbrenging na beslissing DVZ of Dienst Voogdij.

Het betreft hier een thematisch onderzoek in het domein van "mensenrechten en opsluiting van minderheidsgroepen door de politie" naar aanleiding van het onderzoek en de media-aandacht rond het optreden van de politie ten aanzien van transmigranten in het MAXIMILIAANPARK te BRUSSEL in de zomer van 2017.

Inhoud van het rapport

Volgende onderzoeksverrichtingen werden van begin september 2017 tot eind 2018 in het kader van dit dossier verricht: (1) een analyse van het wettelijk en reglementair kader, (2) een bevraging van de politiediensten betrokken bij transmigratie, (3) het observeren van grootschalige politieacties, (4) een analyse van de parlementaire vragen en de media, (5) het organiseren van een onderhoud met enkele referentiemagistraten mensenhandel/ mensensmokkel, (6) een analyse van recente vaststellingen en aanbevelingen door monitoringsinstanties en recente rechtspraak EVRM, (7) een ontmoeting met de DVZ en de Dienst Voogdij, (8) een analyse van de klachten, (9) het onderhouden van diverse contacten met MYRIA, Dokters van de Wereld en VZW HUMAIN en (10) de studie van enkele juridische vraagstukken.

Voornaamste onderzoeksbevindingen

De controles op het terrein zijn sterk afhankelijk van de prioriteiten gesteld door de lokale bestuurlijke en gerechtelijke overheden, dit in combinatie met de praktische vertaling ervan door de politie en de motivatie van de individuele politieambtenaren.

Een goed voorbereide en georganiseerde politieactie die op professionele wijze uitgevoerd wordt, draagt bij tot een meer humane bejegening van de transmigranten. De uitvoering van de grootschalige controles, aanhoudingen en opsluitingen verloopt over het algemeen zeer vlot, niettegenstaande het binnen de geïntegreerde politie ontbreekt aan een uitgeschreven draaiboek. Evenwel zijn tal van initiatieven, veel inventiviteit en veel goede wil vanwege de organiserende politiediensten nodig om ervoor te zorgen dat alles in goede banen wordt geleid. Meer en meer wordt ook rekening gehouden met het humane aspect van de controles en de opsluitingen.

Uit de vele onderzoeksdaden (observaties, de analyse van de klachten, de gesprekken met transmigranten in de cellen en de ontmoetingen met diverse partners en overheden) blijkt dat de politie de transmigranten bij grootschalige controles en aanhoudingen correct en humaan bejegent.

Ook het aspect van de leeftijd van de transmigrant (een belangrijke factor in de verdere bejegening van de transmigrant omdat zich immers een doorverwijzing opdringt naar de Dienst Voogdij) krijgt de nodige aandacht van de politie.

Daarnaast worden ook nog een paar verbeterpunten als ook best practices vastgesteld en vindt het Comité P het opportuun gezien de niet-uniforme werking om enkele juridische items in dit rapport uit te klaren.

Meer en meer wordt door de politiediensten ook samengewerkt met de betrokken partners zoals de DVZ, de Dienst Voogdij en stilaan met de NGO's, die toch ook veel raakvlakken hebben, ondanks een andere finaliteit, en opportuniteiten bieden om samen te werken en zo het humane aspect bij de acties verder te benadrukken. De samenwerking met deze organisaties heeft zeer zeker nog groeimarge.

Aanbevelingen

Op strategisch vlak

Het Comité P is de mening toegedaan dat er zich een nog meer geïntegreerde aanpak van de transmigrantenproblematiek opdringt waarbij het noodzakelijk is dat er rekening wordt gehouden met of invulling wordt gegeven aan bepaalde (basis)principes.

Er dient nog steeds gestreefd te worden naar de oprichting van een specifiek afhandelingscentrum voor de opgepakte transmigranten, bij voorkeur op een locatie (1) waar de politiediensten het meest betrokken zijn bij de transmigrantenproblematiek en (2) die organisatorisch goed gelegen is, en dit in combinatie met snelle responsmogelijkheden inzake de afhandeling door gespecialiseerd personeel zoals de MATTA-teams en CIK-medewerkers van de federale politie.

Voor een humane en uniforme aanpak van dergelijke grootschalige controleacties waarbij een groot aantal aanhoudingen van transmigranten mogelijk is, dient een draaiboek opgemaakt ten behoeve van alle diensten van de geïntegreerde politie die grote politieacties organiseren en bij uitbreiding voor alle partners die zich inlaten met de problematiek van mensensmokkel, waarin het volledige proces wordt beschreven. Hierbij kunnen naast de diverse onderrichtingen van bestuurlijke en gerechtelijke overheden, procedures (bijvoorbeeld m.b.t. het uitlezen van gsm's, het doorzoeken van vrachtwagens, opsluitingstermijn, doorzoeken van documenten van de transmigrant), interne richtlijnen, actieplannen en omzendbrieven alsook de aanbevelingen van MYRIA en bepaalde NGO's een nuttig inspirerend instrument zijn.

Op operationeel vlak

In elk van de vijf fases worden operationele aanbevelingen geformuleerd teneinde te kunnen streven naar een positieve, uniforme, oplossingsgerichte en humanere bejegening door de politie.

Specifiek worden in dat kader aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot (1) de briefings en het operatieorder, (2) het gebruik van dwang (handboeien) en geweld, (3) de organisatie van de overbrengingen, (4) de juiste communicatie en informatie, (5) de registratie en het opbergen van de persoonlijke bezittingen, (6) de rol van de OBP, (7) het opsluiten van families, minderjarigen en concurrerende groepen, (8) het contact met de partners en (9) naaktfouilleringen.

Aanbevelingen voor de wetgever, de FOD Binnenlandse Zaken en de FOD Justitie

Het Comité P heeft moeten vaststellen dat er heel veel capaciteit verloren gaat door het meermaals registreren van dezelfde informatie in verschillende al dan niet geautomatiseerde registers en administratieve documenten. Het strekt bijgevolg tot aanbeveling om (1) dringend werk te maken van het koninklijk besluit tot uitvoering van artikel 33bis, derde lid van de wet op het politieambt (register aangehouden personen) en (2) de noodzakelijke informatie-uitwisseling tussen de politiediensten, de DVZ en de Dienst Voogdij effectiever en efficiënter te organiseren.

INHOUD

SYNTHESE VAN HET ONDERZOEK ____ **II**
Preambule ---- ii
Inhoud van het rapport ---- ii
Voornaamste onderzoeksbevindingen ---- ii
Aanbevelingen ---- iii
Op strategisch vlak iii
Op operationeel vlak iii
Aanbevelingen voor de wetgever, de FOD Binnenlandse Zaken en de FOD Justitie.....iv

1. OPDRACHT ____ **1**

2. VOORWERP VAN HET ONDERZOEK/PROBLEEMSTELLING ____ **1**

3. ONDERZOEKSVERRICHTINGEN/ METHODOLOGIE ____ **2**

4. ANALYSE ____ **3**
4.1. OPSOMMING VAN DE VOORNAAMSTE WETTELIJKE EN REGLEMENTAIRE BEPALINGEN EN BELEIDSDOCUMENTEN ---- 3
4.1.1. Wettelijke bepalingen en strafbepalingen 3
4.1.2. Richtlijnen met betrekking tot de uitvoering van de acties op het terrein voornamelijk vervat in de WPA..... 5
4.1.3. Ministeriële omzendbrieven..... 6
4.1.4. Kadernota Integrale Veiligheid (KIV) 2016-2019..... 8
4.1.5. Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2016-2019 8
4.1.6. Belgisch actieplan mensensmokkel en Belgisch actieplan mensenhandel 8
4.1.7. Actieplan DGA “human rights” uit 2012 9
4.2. ANALYSE VAN DE MEDIA ---- 9
4.3. MONITORINGSINSTANTIES EN RECENTE RECHTSPRAAK EVRM ---- 11
4.4. PARLEMENTAIRE VRAGEN---- 11
4.5. ANALYSE VAN DE KLACHTEN / STRAFONDERZOEKEN ---- 12
4.6. FEDERAAL MIGRATIEAGENTSCHAP MYRIA, NGO’S DOKTERS VAN DE WERELD EN VZW HUMAIN 14
4.7. BEVRAGING VAN POLITIEDIENSTEN BETROKKEN BIJ TRANSMIGRATIE ---- 16
4.8. OBSERVATIES---- 19
4.8.1. Algemeen 19
4.8.2. Vaststellingen per fase (vijf fases)..... 19
4.9. ONTMOETING DIENST VREEMDELINGENZAKEN (DVZ) D.D. 07/02/2018 ---- 34
4.10. ONTMOETING DIENST VOOGDIJ D.D. 30/08/2018---- 35
4.11. ONTMOETING MET DE GERECHTELIJKE OVERHEDEN---- 37
4.12. ENKELE JURIDISCHE VRAAGPUNTEN INZAKE DE GEHANTEERDE PROCEDURES ---- 42
4.12.1. Inbeslagname en uitlezen GSM 43

4.12.2. Verzamelen en analyseren van de informatie die een transmigrant op zich draagt (allerlei documenten, agenda's, losse papieren) 43
4.12.3. Doorzoeken van een vrachtwagen 43
4.12.4. Langer dan 24 uur opsluiten van een transmigrant 43

5. CONCLUSIES 43

6. AANBEVELINGEN 47
6.1. ALGEMEEN 47
6.2. OP STRATEGISCH VLAK 47
6.3. OP OPERATIONEEL VLAK 49
6.3.1. Fase 1 (briefing, controle en aanhouding op het terrein) 49
6.3.2. Fase 2 (overbrenging) 50
6.3.3. Fase 3 (handelingen voorafgaand aan de opsluiting) 50
6.3.4. Fase 4 (opsluiting) 50
6.3.5. Fase 5 (uitvoering beslissing DVZ of Dienst Voogdij) 51
6.3.6. Procedureel 51
6.4. AANBEVELINGEN VOOR WETGEVER, DE FOD BINNENLANDSE ZAKEN EN DE FOD JUSTITIE 51

7. BIJLAGEN 52
7.1. BIJLAGE 1: LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN 53
7.2. BIJLAGE 2: ENKELE JURIDISCHE VRAAGPUNTEN INZAKE DE GEHANTEERDE PROCEDURES 54
7.2.1. Verzamelen en analyseren van de informatie die een transmigrant op zich draagt (allerlei documenten, agenda's, losse papieren) 54
7.2.2. Doorzoeken van een vrachtwagen 56
7.2.3. Langer dan 24 uur opsluiten van een transmigrant 58
7.3. BIJLAGE 3: BESCHOUWINGEN COMMISSARIS-GENERAAL FEDERALE POLITIE OP HET EINDVERSLAG 62

1. OPDRACHT

1. Het Comité P beslist op de plenaire vergadering van 31 augustus 2017 het toezichtsonderzoek "De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen" te openen[1].

2. VOORWERP VAN HET ONDERZOEK/PROBLEEMSTELLING

2. Het Comité P levert een bijdrage ten behoeve van verschillende internationale instanties die toezicht houden op mensenrechten[2] [3]. De kennis, de expertise en de informatie die het Comité P heeft verworven in verschillende domeinen wekt de belangstelling van deze instellingen maar is ook van groot belang voor hun specifieke werking. Omgekeerd is het zo dat deze instellingen eveneens over belangrijke informatie beschikken en dat het Comité P heeft vastgesteld dat deze gegevens/kennis te weinig wordt geëxploiteerd.

3. Binnen het Comité P werden een aantal premissen naar voor geschoven waaraan dit toezichtsonderzoek moet kunnen tegemoetkomen: het betreffen o.a (1) het maximaal exploiteren van de aanbevelingen die destijds werden verstrekt door het Comité P in het domein van de "*mensenrechten*" en (2) het opvolgen van het aandachtsfenomeen "*mensenhandel en mensensmokkel*" dat deel uitmaakt van de Kadernota Integrale Veiligheid (KIV) 2016-2019 (zie *infra* punt 4.1.4) en het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2016–2019 (zie *infra* punt 4.1.5.). In dat verband wordt bij de nazorg bijzondere aandacht gevraagd voor de slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel en tevens voor de bejegening van niet-begeleide minderjarigen.

4. Illegale transmigratie en mensensmokkel betreffen nog steeds één van de belangrijkste veiligheidsfenomenen in BELGIË (zie *infra*, teksten KIV en NVP, randnummers 22 tot 25). Mensensmokkelaars specialiseren zich meer dan ooit in de overbrenging van transmigranten naar het Verenigd Koninkrijk tegen betaling van aanzienlijke geldsommen. In de periode 2017 tot half 2018 werden

.....

[1] In 2015 werd reeds het toezichtsonderzoek "Toepassing en implementatie van het actieplan human rights van DGA en coördinatie of samenwerking met de lokale en federale politiezones" gevoerd.

[2] Zie het punt 1.7. van het deel II van het jaarverslag 2016 van het Vast Comité P en het punt 2.7. van het deel II van het jaarverslag 2017 van het Vast Comité P.

[3] Zie ook artikel 1 van de Wet op het Vast Comité P (Wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten): *"Het toezicht heeft in het bijzonder betrekking op de bescherming van de rechten die de Grondwet en de wet aan de personen waarborgen …"*.

niet minder dan 14.822 transmigranten opgepakt door de Belgische politiediensten[4].

5. Het betreft hier dan ook een thematisch onderzoek in het domein van "*mensenrechten en opsluiting van minderheidsgroepen door de politie*". Het onderzoek gaat dus niet zozeer over de aanpak van de bovengenoemde veiligheidsfenomenen door de geïntegreerde politie op zich maar spitst zich toe op de manier waarop de politie de transmigranten bejegent en de mensenrechten[5] respecteert. Onmiddellijk dient hierbij de kanttekening gemaakt dat een professionele aanpak, wat onder meer een goed georganiseerde politieactie inhoudt, zeker en vast bijdraagt tot een betere humane bejegening van de opgepakte personen[6].

6. De aanleiding van het onderzoek betreft verder de media-aandacht rond het optreden van de politie ten aanzien van transmigranten in het MAXIMILIAANPARK te BRUSSEL in de zomer van 2017.

7. Het Vast Comité P volgt al jaren actief de problematiek van de (grootschalige) aanhoudingen op en dit op basis van onder meer volgende activiteiten: het onderzoeken van klachten, het opvolgen van onderzoeken die in dat verband worden gevoerd door de diverse partners (AIG, ANPA, federale en lokale politiediensten), het analyseren van operatieorders en richtlijnen, het verstrekken van adviezen en aanbevelingen met betrekking tot procedures en richtlijnen, het observeren van ordediensten, het uitvoeren van plaatsbezoeken in politiecellen en het voeren van thematische onderzoeken die op een of andere manier raakvlakken vertonen met het aspect aanhoudingen. De verslaggeving over voormelde activiteiten is vervat in zijn interne verslagen alsook in externe publicaties in de vorm van jaarverslagen, tussentijdse verslagen en cahiers.

3. ONDERZOEKSVERRICHTINGEN/ METHODOLOGIE

8. Het Comité P is in elk van de vijf fases van de arrestantenzorg nagegaan in welke mate de politie de transmigranten op een correcte manier bejegent en de mensenrechten respecteert. Het betreft volgende fases: (1) de controle (inclusief briefing)/aanhouding van de transmigrant op het terrein, (2) het transport/de overbrenging naar het politiecommissariaat, (3) de politionele

.....

[4] Bron is DGA/DAO/IMMI.

[5] Mensenrechten zijn rechten die onvervreemdbaar, universeel en inherent aan de mens worden geacht. Het zijn fundamentele rechten die individuen beschermen tegen (machts)misbruik van de overheid en die individuen garanties bieden waaronder zij zich kunnen ontplooien (bron: Actieplan Human Rights DGA – pagina 12).

[6] K. Henrard, *Mensenrechten vanuit internationaal en nationaal perspectief*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007.

handelingen vóór de opsluiting (o.a. de triptiek), (4) de effectieve opsluiting in de politiecel en (5) de vrijlating of overbrenging na beslissing DVZ of Dienst Voogdij.

9. Teneinde de juiste conclusies te kunnen trekken en met het oog op het formuleren van enkele nuttige aanbevelingen voor de politiediensten, werden volgende onderzoeksverrichtingen in het kader van dit dossier verricht: (1) een analyse van het wettelijk en reglementair kader, (2) een bevraging van politiediensten betrokken bij transmigratie, (3) het observeren van de vijf fases (zie randnummer hiervoor) tijdens grootschalige politieacties, (4) een analyse van de parlementaire vragen en de media, (5) het organiseren van een onderhoud met enkele referentiemagistraten mensenhandel/mensensmokkel, (6) een analyse van enerzijds recente vaststellingen en aanbevelingen door monitoringsinstanties en anderzijds recente rechtspraak EVRM, (7) een ontmoeting met de DVZ en de Dienst Voogdij, (8) een analyse van de klachten, (9) het onderhouden van diverse contacten met MYRIA, Dokters van de Wereld en VZW HUMAIN en (10) de studie van enkele juridische vraagstukken.
De onderzoeksdaden werden uitgevoerd van begin september 2017 tot eind 2018.

10. In het kader van de tegensprekelijkheid (1) werden de resultaten van de diverse ontmoetingen voorgelegd aan de bevraagde partners (Dienst Vreemdelingenzaken, Dienst Voogdij, referentiemagistraten mensenhandel/mensensmokkel) en (2) wordt het eindverslag intern voorgelegd aan de commissaris-generaal van de federale politie.

4. ANALYSE

4.1. OPSOMMING VAN DE VOORNAAMSTE WETTELIJKE EN REGLEMENTAIRE BEPALINGEN EN BELEIDSDOCUMENTEN

4.1.1. Wettelijke bepalingen en strafbepalingen

11. Het artikel 21 van de wet op het politieambt (WPA) regelt het toezicht op de wetgeving inzake vreemdelingen:

"De politiediensten zien toe op de naleving van de wettelijke bepalingen met betrekking tot de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Zij vatten de vreemdelingen die geen houder zijn van de identiteitsstukken of van de documenten vereist door de reglementering op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en nemen te hunnen opzichte de maatregelen voorgeschreven door de wet of de bevoegde overheid".

12. Het artikel 74/7 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (*BS* 31 december 1980) (verder Vreemdelingenwet) regelt verder de te volgen procedure bij een persoon die niet onmiddellijk zijn identiteit kan bewijzen:

"*De politiediensten kunnen een vreemdeling die geen houder is van de bij de wet vereiste identiteitsstukken of documenten vatten en hem onderwerpen aan een maatregel van bestuurlijke aanhouding, in afwachting van een beslissing van de Minister of zijn gemachtigde. De vrijheidsbeneming mag niet langer dan vierentwintig uur duren*".

13. Het artikel 433quinquies van het Strafwetboek (Sw.) definieert de mensenhandel als volgt:

"*Levert het misdrijf mensenhandel op, de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem met als doel:*
1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting;
2° de uitbuiting van bedelarij;
3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid;
4° het wegnemen van organen in strijd met de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, of van menselijk lichaamsmateriaal in strijd met de wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek;
5° of deze persoon tegen zijn wil een misdaad of een wanbedrijf te doen plegen.
Behalve in het in 5° bedoelde geval is de toestemming van de in het eerste lid bedoelde persoon met de voorgenomen of daadwerkelijke uitbuiting van geen belang.
§ 2. Het in § 1 bedoelde misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend euro.
§ 3. Poging tot het in § 1 bedoelde misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van één jaar tot drie jaar en met geldboete van honderd euro tot tienduizend euro.
§ 4. De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn".

14. Het artikel 77bis van de Vreemdelingenwet definieert de mensensmokkel als volgt:

"Levert het misdrijf mensensmokkel op: het ertoe bijdragen, op welke manier ook, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie het grondgebied van een

lidstaat van de Europese Unie of van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt, binnenkomt, erdoor reist of aldaar verblijft, zulks in strijd met de wetgeving van deze Staat, met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel.
Het in het eerste lid bedoelde misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd euro tot vijftigduizend euro.
Poging tot het in het eerste lid bedoeld misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en met een geldboete van honderd euro tot tienduizend euro.
De boete wordt zo veel keer toegepast als er slachtoffers zijn."

15. De wet van 10 augustus 2005[7] wijzigt diverse bepalingen, overwegend in het Strafwetboek maar ook in het Wetboek van Strafvordering en in de Vreemdelingenwet[8], met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers.

4.1.2. Richtlijnen met betrekking tot de uitvoering van de acties op het terrein voornamelijk vervat in de WPA

16. Bij de uitvoering van de controles op het terrein wordt er van de politieambtenaren verwacht dat ze een correcte invulling geven aan diverse wettelijke bepalingen onder meer opgenomen in de WPA, met name:
- het niet blootstellen van de betrokken personen aan de publieke nieuwsgierigheid[9];
- het wettelijk gebruik van de handboeien[10];
- de uitvoering van de veiligheidsfouillering[11], de gerechtelijke fouillering[12] en de fouillering voor de opsluiting in de cel[13];
- de identiteitscontrole[14];
- de aanhouding[15];

.....

[7] *BS* 2 september 2005.

[8] Voormelde wet brengt ook wijzigingen aan in het gerechtelijk wetboek, de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie en de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

[9] Art. 35 WPA.

[10] Art. 37bis WPA.

[11] Art. 28 §1 WPA.

[12] Art. 28 §2 WPA.

[13] Art. 28 §3 WPA.

[14] Art. 34 WPA.

[15] Art. 74/7 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

- de informatieverplichting[16];
- het aanbieden van maaltijden – drinkwater en aangepast sanitair[17];
- het recht op medische bijstand[18];
- de bevestiging van de bestuurlijke aanhouding[19];
- het verwittigen van een vertrouwenspersoon of de motivatie om dit niet te doen[20].

4.1.3. Ministeriële omzendbrieven

17. De problematiek van mensenhandel wordt verder geregeld in de vertrouwelijke omzendbrief COL 1/2015[21], zijnde een gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Werk, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude en het College van procureurs-generaal inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel. In deze omzendbrief staan in het deel 'V. De belangen van de slachtoffers' een aantal bepalingen opgenomen die de handelingen van onder meer de tussengekomen politieambtenaar moeten leiden. Gesynthetiseerd worden volgende aandachtsvestigingen naar voor geschoven: zich empathisch opstellen en tweede victimisatie n.a.v. verder onderzoek vermijden gekoppeld aan overleg met de magistratuur, oog hebben voor de begroting van de door de slachtoffers geleden schade, slachtoffers informeren aangaande het beschermingsstatuut en bijzondere aandacht voor de (niet-begeleide) minderjarigen.

18. De kwestie van de mensensmokkel maakt het voorwerp uit van de vertrouwelijke omzendbrief COL 4/2011 van 13 mei 2011, zijnde een gemeenschappelijke omzendbrief van de Minister van Justitie, de Minister van Binnenlandse Zaken, de Staatssecretaris voor Migratie- en asielbeleid en het College van procureurs-generaal houdende bepalingen tot bestrijding van mensensmokkel. Hierin wordt voor de politiediensten onder meer het belang onderstreept van een goede informatiedoorstroming binnen de geïntegreerde politie en van een kwaliteitsvol onderzoek. Hierbij wordt gewezen op het gebruik van de 'indicatoren mensensmokkel' en de 'gestandaardiseerde vragenlijsten van het aantreffen van mensen in onwettig verblijf'. Beide documenten zijn als bijlage gevoegd bij deze omzendbrief.

19. Verder wordt in deze omzendbrief 'mensensmokkel' de aandacht gevestigd op het feit dat slachtoffers van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel kunnen genieten van een bijzonder beschermingsstatuut en dat

.....

[16] Art. 33ter WPA.

[17] Art. 33sexies WPA.

[18] Art. 33quinquies WPA.

[19] Art. 33 WPA.

[20] Art. 33quater WPA.

[21] Deze richtlijn vervangt de COL 1/2007 van 17 januari 2007.

niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, naast de verplichte toewijzing van een voogd, genieten van het bijzondere beschermingsstatuut[22].

20. De hulp bij illegale immigratie (art. 77 van de Vreemdelingenwet) wordt specifiek geregeld in de omzendbrief COL 10/2010 van het College van procureurs-generaal van 18 mei 2010. Hierin staan evenwel geen verdere richtsnoeren opgenomen waarmee de politiediensten rekening dienen te houden bij de bejegening van de transmigranten.

21. De omzendbrief inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, destijds overgemaakt met de COL 8/2008 van 7 november 2008 van het College van procureurs-generaal, werd ondertussen vervangen door een omzendbrief, met dezelfde titel van 23 december 2016[23]. Deze richtlijn beschrijft onder meer de gewenste reactie op een persoon die als slachtoffer zou kunnen beschouwd worden. Samengevat worden volgende handelwijzen voorgeschreven: (1) na de detectie van een vermoedelijk slachtoffer[24], het slachtoffer informeren over zijn statuut. Hiertoe wordt het best gebruik gemaakt van de meertalige brochure 'slachtoffers van mensenhandel'[25]; (2) het informeren van een aantal partners/diensten: Openbaar Ministerie, een gespecialiseerd opvangcentrum[26], de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) informeren op basis van het 'administratief verslag vreemdelingencontrole'[27] en desgevallend het PV-nummer doorgeven aan het Bureau niet-begeleide minderjarigen en slachtoffers van mensenhandel (Bureau MINTEH) van de DVZ en (3) indien een niet-begeleide minderjarige vreemdeling als slachtoffer wordt aangetroffen, wordt in het bijzonder rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de minderjarige, dient de politiedienst de fiche 'NBMV'[28] in te vullen, wordt het

.....

[22] In de COL 4/2011 wordt verwezen naar de COL 8/2008 waarvan de omzendbrief ondertussen is vervangen door deze van 23 december 2016 en naar de bijlage 7 van deze omzendbrief: Niet-begeleide minderjarigen.

[23] *BS* 10 maart 2017.

[24] Hier wordt voor het fenomeen 'mensenhandel' verwezen naar de indicatorenlijst gevoegd als bijlage 2 bij de vertrouwelijke omzendbrief COL 1/2015 en voor de 'mensensmokkel' naar bijlage 3 van de vertrouwelijke omzendbrief COL 4/2011.

[25] Deze brochure is, in overeenstemming met de omzendbrief van 26 september 2008, opgesteld in samenwerking met de leden van het bureau van de interdepartementale coördinatiecel ter bestrijding van de mensenhandel en mensensmokkel en de drie gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel PAG-ASA (Brussel), Payoke (Antwerpen) en Sürya (Luik) en werd opgesteld in 28 talen.

[26] Krachtens artikel 61/2 §2 van de wet van 15 december 1980 moet elk slachtoffer begeleid worden door een gespecialiseerd onthaalcentrum.

[27] Dit verslag is als bijlage gevoegd bij de omzendbrief.

[28] Zie omzendbrief van 8 mei 2015 betreffende de signalementfiche van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en hun tenlasteneming (*BS* 20 mei 2015). Deze fiche maakt het mogelijk om de aanwezigheid van een NBMV op het grondgebied of aan de grens onmiddellijk mee te delen aan de dienst Voogdij en aan de Dienst Vreemdelingenzaken.

minderjarig slachtoffer doorverwezen naar een specifiek opvangcentrum en zal het verhoor worden afgenomen door een onderzoeker gespecialiseerd in mensenhandel en verhoor van minderjarigen.

4.1.4. Kadernota Integrale Veiligheid (KIV) 2016-2019

22. In de KIV, die het basisdocument is van het Belgisch Veiligheidsbeleid, worden er door de federale regering en de regeringen van de deelstaten tien clusters van veiligheidsfenomenen naar voren geschoven als belangrijke veiligheidsthema's waar een integrale en geïntegreerde aanpak, over de verschillende bestuursniveaus en de gehele veiligheidsketen heen, onontbeerlijk is om tot een effectieve beheersing van de problematiek te kunnen komen. Een van de weerhouden veiligheidsfenomenen betreft mensensmokkel[29].

4.1.5. Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2016-2019

23. De aanpak van mensensmokkel is één van de prioriteiten van de regering en als dusdanig ook opgenomen in het Nationaal Veiligheidsplan 2016-2019. Met betrekking tot het veiligheidsfenomeen mensensmokkel[30] worden in het NVP twee strategische doelstellingen bepaald: (1) het versterken door de geïntegreerde politie van de aanpak van mensensmokkel en (2) het verbeteren van de interne werking van de geïntegreerde politie inzake de aanpak van mensensmokkel.

24. Verder wordt in het NVP bepaald dat de geïntegreerde politie zal bijdragen aan de strijd tegen het veiligheidsfenomeen van de illegale transmigratie (illegale doorreis & migratie)[31]. Hierbij worden drie doelstellingen vooropgesteld: (1) het oprichten van een formeel platform 'smart borders', (2) het verbeteren van de basisscreening (vaardigheid profiling en kennis valse reis- en identiteitsdocumenten) door de eerstelijnsdiensten van alle grensposten en (3) het vereenvoudigen en vergemakkelijken van de afhandeling van grote groepen onderschepte transmigranten door terreinploegen.

25. Bijzondere aandacht wordt in het NVP gevraagd voor de problematiek van (niet-begeleide) minderjarigen.

4.1.6. Belgisch actieplan mensensmokkel en Belgisch actieplan mensenhandel

26. Het actieplan ter bestrijding van mensensmokkel 2015-2018 is een bijvoegsel bij het actieplan 'Strijd tegen mensenhandel 2015-2019' dat er samen moet mee gelezen worden.

.....

[29] Zie punt 4.2 van de KIV.

[30] Zie punt 2.2.2 Mensensmokkel, p. 43 en 44 van het NVP 2016-2019.

[31] Zie Strategische doelstelling 4 in punt 2.10.5 (p. 73 van het NVP).

27. Los van het feit dat er in deze actieplannen in herinnering wordt gebracht dat (1) slachtoffers van de 'ernstige' gevallen van mensensmokkel gebruik kunnen maken van de bestaande bescherming in het kader van mensenhandel, (2) de controleacties moeten voortgezet en gediversifieerd worden en (3) het opsporings- en vervolgingsbeleid steeds een van de speerpunten van het Belgische beleid is geweest, kan er verder worden besloten dat hierin niet onmiddellijk richtlijnen of aanbevelingen zijn opgenomen waarmee de politieambtenaar (specifiek) rekening dient te houden tijdens de aanhouding, de overbrenging, het stellen van de verschillende (administratieve) handelingen in het bureel, de opsluiting en de overdracht of vrijlating van de transmigranten.

4.1.7. Actieplan DGA "human rights" uit 2012

28. Binnen de federale politie DGA werd het actieplan "human rights" ontwikkeld. Dit actieplan DGA resulteerde in een document dat werd opgesteld binnen een Europese context en bedoeld was als zelfevaluatietool teneinde een menswaardige bejegening van mensen zonder papieren te waarborgen. Met andere woorden, het betrof een tool (in eerste instantie bestemd voor het personeel DGA) om de "mensenrechten" maximaal te respecteren bij het oppakken van illegalen op het terrein en dit in al zijn aspecten. Het document probeert bovendien enkele goede praktijken mee te geven aan het personeel. Men beoogde een integrale aanpak vanuit het oogpunt van de politieman: er wordt niet alleen rekening gehouden met de mensenrechten ten aanzien van de mensen zonder papieren/illegalen maar ook met het welzijn van de politieman.

29. Niettegenstaande dit voor het Comité P een zeer nuttig document bleek, is dit actieplan "human rights" inmiddels een stille dood gestorven. Er bleek enerzijds weinig draagvlak te zijn bij de eenheden en anderzijds kon het actieplan technisch gezien niet op PORTAL geplaatst worden.[32]

4.2. ANALYSE VAN DE MEDIA

30. De problematiek van de transmigranten was en is nog steeds prominent aanwezig in de gesproken en de geschreven pers. Enkele thema's die hierin (regelmatig) aan bod zijn gekomen en nog steeds actueel zijn, betreffen de volgende:

- het in het algemeen berichten over de verschillende (politie)acties die hebben plaatsgevonden;
- het inzoomen op de verschillende initiatieven die genomen worden door burgerplatforms, NGO's, hulpverleningsinstellingen en sympathisanten;

.....

[32] Dit actieplan werd in 2012 door het Vast Comité P aan een diepgaande analyse onderworpen en er werden aan de destijds opgerichte werkgroep een aantal verbetervoorstellen geformuleerd waarmee in de eindredactie van dit plan terdege rekening werd gehouden.

- de kritiek op zowel de migratie- en asielpolitiek van de verschillende politieke verantwoordelijken;
- (politieke) (tegen)stellingen over diverse thema's, zoals de al dan niet oprichting van opvangtehuizen, het al dan (niet) tussenkomen van de politie in het MAXIMILIAANPARK en het NOORDSTATION in BRUSSEL, het terugstuurbeleid, het pleiten voor open dan wel gesloten grenzen, de woonstbetredingen bij uitgeprocedeerde asielzoekers die weigeren vrijwillig terug te keren en bij mensen die hen onderdak verschaffen, de (betaling van de) nachtopvang, (het gebrek aan) opvangcapaciteit in de gesloten asielcentra, de creatie van een centraal afhandelingscentrum;
- de genomen maatregelen door de overheid: het sluiten van bepaalde parkings langs de snelwegen, de inzet van private bewakingsfirma's, het verscherpen van de controles (op treinen, bussen, parkings en de haven van ZEEBRUGGE), taskforce tegen mensensmokkel, gespecialiseerde politieteams die de 'smokkellijnen' controleren, samenwerkingsvormen tussen Belgische en Britse (politie)diensten, de oprichting van één nationaal centrum voor transmigratie, …;
- handelingen die uitgaan van de transmigranten, zoals onderlinge confrontaties tussen (groepen) migranten (CALAIS, de parkings te JABBEKE en WETTEREN), het kraken van een pand, het gebruik van geweld tegenover politieambtenaren (parking E40 te GROOT-BIJGAARDEN, MAXIMILIAANPARK), de betrokkenheid van transmigranten in verkeersongevallen, …;
- het (toenemend) ongenoegen bij bepaalde politiekorpsen of –diensten die zich vragen stellen bij het nut van (bepaalde) acties en waarbij onder meer de korpschef van TEMSE–KRUIBEKE heeft aangegeven enkel nog tussen te komen bij incidenten en verzoeken;
- het gegeven dat de transmigranten alsmaar gewelddadiger te werk gaan;
- het feit dat het Comité P huidig onderzoek voert naar het gebruik van geweld bij transmigranten.

31. Uit de analyse van de pers blijkt dat de eigenlijke politietussenkomst, zeg maar de handelingen die door de politie worden gesteld tijdens de uitvoering van de controles, hierin haast niet aan bod komt. Het tussenkomen op het moment van de voedselbedeling in het MAXIMILIAANPARK, het gegeven dat er volgens de Dokters van de Wereld een hardnekkig probleem met politiegeweld tegen migranten in BRUSSEL zou zijn: '*hun teams noteren intussen gemiddeld twee getuigenissen per dag die betrekking hebben op geweld, intimidatie of inbeslagname van bezittingen door de politie*' (19/01/2018 – DE STANDAARD) en het feit dat politiemensen zich niet hadden kenbaar gemaakt op de parking van GROOT-BIJGAARDEN in januari 2018, wat tot hevige incidenten heeft geleid tussen de transmigranten en de politie, zijn enkele van de zeldzame voorbeelden waarin een tussenkomst van de politie weliswaar in zeer algemene termen (meestal negatief) wordt beoordeeld.

32. Zoals uit dit onderzoek zal blijken, beschikt het Vast Comité P niet over elementen op basis waarvan kan worden besloten dat er door de politie **ongeoorloofd** geweld wordt gebruikt tegenover transmigranten.

4.3. MONITORINGSINSTANTIES EN RECENTE RECHTSPRAAK EVRM

33. Er werden in de literatuur geen recente vaststellingen en aanbevelingen gevonden uitgaande van de diverse monitoringsinstanties met betrekking tot dit onderwerp.

34. Teneinde na te gaan of de handelwijze van de Belgische politiediensten jegens transmigranten heeft geleid tot Straatsburgse rechtspraak, werden enkele recente handboeken over het EVRM geconsulteerd en werden de 'information-notes' (periode 2017-18) en de 'factsheets'[33] van het EHRM nagekeken.

35. Hieruit kwam niet direct rechtspraak ter zake naar voor: dit is ook niet verwonderlijk nu een verzoeker alvorens zich tot het EHRM te kunnen wenden, eerst alle interne rechtsmiddelen uitgeput moet hebben. Transmigranten zijn bovendien niet direct - laten we zeggen – honkvast, wat procederen lijkt te bemoeilijken.

36. Dit neemt niet weg dat het EHRM al vaak veroordelingen tegen Staten, Lidstaten bij het EVRM, uitgesproken heeft wegens schendingen van het EVRM jegens migranten (in het bijzonder op grond van schendingen van de artikelen 3, 5 en 8 EVRM), dit in functie van de aan het EHRM voorgelegde feitenconstellatie[34].

4.4. PARLEMENTAIRE VRAGEN

37. Er zijn tal van parlementaire vragen met betrekking tot de aanpak van de illegale transmigratie door politie en overheid, doch slechts enkele hebben betrekking op de bejegening van transmigranten door de politie (vragen met betrekking tot het gebruik van geweld, afnemen van persoonlijke goederen, het aantal klachten). Deze parlementaire vragen werden overwegend gesteld naar aanleiding van een rapport en persartikels van “Dokters van de Wereld” uit

[33] Zie hudoc.echr.coe.int.

[34] Illustratief is de rechtspraak opgelijst in de factsheet 'Migrants in detention'. Interessant is in alle geval het Straatsburgse arrest Khlaifia *et al.* versus Italië van 15 december 2016 (besproken in: B. RAINEY, E. WICKS en C. OVEY, Jacobs, White and Ovey. *The European Convention on Human Rights*, Oxford, University Press, 2017, 210-211) waar inzake de detentievoorwaarden van migranten een schending van artikel 3 (folterverbod) EVRM aangevoerd werd maar waar finaal de Grote Kamer van het EHRM niet tot een schending ter zake besloot, rekening houdend met de extreme moeilijkheden waarmee Italië geconfronteerd werd en waarbinnen dat land tot detentie diende te beslissen en over te gaan (de enorme instroom van migranten aan de kust door bepaalde politieke omwentelingen in Arabië en Afrika).

december 2017 waarin gesteld wordt dat, op basis van verklaringen van patiënten en vrijwilligers, de politie wel degelijk zinloos geweld gebruikt, persoonlijke bezittingen van de transmigranten achterhoudt of steelt.

38. Deze vragen dateren voornamelijk van begin 2018 en werden alle gesteld aan de vice-eerste minister en minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken.

39. In zijn antwoord verwijst de minister steeds naar onderhavig onderzoek van het Comité P en stelt ook dat ieder politioneel optreden een risico inhoudt van agressie, verbaal en/of fysiek. Opleiding en training geweldsbeheersing (GPI 48[35]) lijken voor de minister de beste garantie om risico's van geweld door of tegen transmigranten te verminderen. De minister stelt ook dat het Comité P twee gerechtelijke klachten ontving en de AIG geen enkele. De minister vermeldt verder ook dat elke persoon, te weten het slachtoffer, dat hier al dan niet legaal verblijft, een derde of een getuige een klacht kunnen indienen of aangifte doen bij of informatie bezorgen aan de procureur des Konings. Dat kan per brief aan de magistraat van het gerechtelijk arrondissement en door een aangifte op het commissariaat. De betrokkene kan zich ook wenden tot de interne controledienst van de politiezone of tot de interne controledienst (DGR/TIWK) van de federale politie of stappen ondernemen bij het Comité P of bij de Algemene Inspectie (AIG). Alle nuttige gegevens in verband met het slachtoffer en de dader moeten bij die gelegenheid worden bezorgd om ervoor te zorgen dat de rechtsvordering haar beslag kan krijgen.

40. De wantoestanden (zinloos geweld door politie en het achterhouden of stelen van persoonlijke bezittingen van de transmigranten) aangehaald door de Dokters van de Wereld worden door de minister in geen enkel antwoord bevestigd noch tegengesproken.

4.5. ANALYSE VAN DE KLACHTEN / STRAFONDERZOEKEN

41. Bij het Comité P zijn er voor de periode 2017 tot eind 2018 slechts vijf klachten[36] bekend.

42. Er werden op vraag van de gerechtelijke autoriteiten met betrekking tot de problematiek van de bejegening van transmigranten door de politie twee gerechtelijke dossiers behandeld door de Dienst Enquêtes P.

43. Van de vijf klachten inzake deze problematiek werd er in drie (niet-gerechtelijke) klachten een onderzoek gevoerd door de Dienst Enquêtes van het Comité P. De klachten handelen voornamelijk over de bejegening van .....

[35] Omzendbrief van 17 maart 2006 betreffende de opleiding en training in geweldbeheersing voor de personeelsleden van het operationeel kader van de politiediensten.

[36] Deze gegevens werden bekomen na consultatie van de eigen databank en na contact met enkele parketmagistraten, de Algemene Inspectie en het TIWK van de federale politie.

transmigranten door de politie na hun aanhouding. Zo werden er o.a. achtergelaten goederen van de opgepakte of weggevluchte transmigranten destijds inderdaad opgehaald door de stadsdiensten (te BRUGGE en te BRUSSEL). De nodige aanbevelingen werden in deze dossiers geformuleerd ten aanzien van de leidinggevenden.

44. Er werd in één van deze (niet-gerechtelijke) klachten ook gesteld dat de politie BRUSSEL-HOOFDSTAD/ELSENE een minimumquotum aan aanhoudingen oplegde. Na onderzoek bleek dit niet te kloppen, maar integendeel om een maximumquotum te gaan gezien de beperkte opsluitingscapaciteit en logistieke middelen van deze politiezone.

45. Naar aanleiding van de gerechtelijke onderzoeken kon worden vastgesteld dat de politie BRUSSEL-HOOFDSTAD/ELSENE in 2017 diverse acties uitvoerde in het MAXIMILIAANPARK en dit soms tegelijkertijd met acties uitgevoerd door de spoorwegpolitie in het NOORDSTATION. De acties in het MAXIMILIAANPARK werden uitgevoerd op vraag van de bestuurlijke overheden met als voornaamste doelstelling (1) het identificeren van de transmigranten en (2) het vermijden dat het MAXIMILIAANPARK een vluchtelingenkamp zou worden. De achtergelaten goederen van de opgepakte of weggevluchte transmigranten werden destijds opgehaald door de stadsdiensten. Momenteel hebben de acties enkel nog een ontradend doel en worden geen goederen meer meegenomen. Ook wordt vermeden acties uit te voeren gedurende de voedselbedeling of op tijdstippen waarop de medische zorgen door de hulporganisaties worden toegediend.

46. Vijf klachten is relatief weinig als je weet dat er in 2017 9.347 transmigranten werden onderschept en tijdens de eerste helft van 2018 5.475 (zie *supra*, randnummer 4). Deze klachten verlopen meestal via een tussenpersoon. Uiteraard is het aantal klachten dan ook geen bepalende waardemeter om te gaan oordelen of de politie nu al dan niet transmigranten goed bejegent.

47. Het Comité P ontving geen klachten met betrekking tot structureel aangewend fysiek geweld door de politie ten aanzien van transmigranten, behalve dan een persoon die klaagde over het feit dat zijn handboeien (strips) te hard waren aangespannen.

48. Een ander verhaal krijgen wij echter te horen bij de contacten met MYRIA en sommige NGO's (zie *infra*, punt 4.6.).

4.6. FEDERAAL MIGRATIEAGENTSCHAP MYRIA, NGO'S DOKTERS VAN DE WERELD EN VZW HUMAIN

49. Aangezien naar aanleiding van een presentatie door MYRIA[37] op 8 november 2017 kritiek te horen was op de bejegening van de transmigranten door de politie, wordt door de onderzoekers van de Dienst Enquêtes van het Comité P met deze organisatie contact gezocht teneinde hen het probleem van politiegeweld beter te laten duiden en concretiseren. Ook de NGO Dokters van de Wereld had begin 2018 in de media laten uitschijnen dat politiegeweld tegen migranten een hardnekkig probleem was in BRUSSEL (zie *supra* punt 4.2., analyse van de media).

50. Naar aanleiding van een onderhoud met de adjunct-directeur en een beleidsmedewerker van MYRIA (waarop op initiatief van MYRIA, ook de VZW HUMAIN[38] en de NGO Dokters van de Wereld[39] waren uitgenodigd) stelt Dokters van de Wereld haar "Enquête politiegeweld" voor. Het betreft een enquête afgenomen bij transmigranten die zich in het NOORDSTATION aanbieden voor zorgen aan de humanitaire hub en dit in de periode van 11 april tot 11 juli 2018. 440 personen werden aangesproken, hiervan getuigden 51 personen over 101 gewelddadige incidenten (waarvan 40 daden van fysiek en 61 daden van psychologisch geweld). De getuigen vulden, onder begeleiding van tolken, een vragenlijst in. De getuigen van fysiek geweld spreken hoofdzakelijk over (1) vuistslagen, (2) schoppen en (3) matrakslagen, die vaak gepaard gingen met racistische beledigingen. De gevallen van psychologisch geweld kunnen als volgt ingedeeld worden: (1) het niet teruggeven van persoonlijke bezittingen (gsm, treinticket, medicijnen, medische documenten), (2) onmenselijke en vernederende opsluitingsomstandigheden, (3) naaktfouilles, (4) intimidatie, stalking en (5) willekeurige aanhouding op het terrein. Deze transmigranten dienden geen officiële klacht in aangezien ze schrik zouden hebben van de

.....

[37] MYRIA: Federaal Migratieagentschap dat de migratie analyseert, de rechten van de vreemdeling verdedigt en de mensenhandel en mensensmokkel bestrijdt. MYRIA is een onafhankelijke openbare instelling die opkomt voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten. Het betrof de voorstelling van "MYRIAdoc #5", een document opgesteld door MYRIA in november 2017 met als titel: "Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België (2017), Terugkeer, tegen welke prijs?".

[38] VZW HUMAIN is een humanitaire hulporganisatie die strijdt voor mensen, voor mensenrechten en gelijke kansen. Zij bieden hulp (food en non-food) aan vluchtelingen en mensen die in nood verkeren. Ze zijn actief in verschillende kampen in Noord-Frankrijk alsook in het Maximiliaanpark in BRUSSEL. Ze zijn actief op het terrein sinds 2015.

[39] Dokters van de Wereld: deze NGO staat in voor gezondheidszorgen (opvolging van zwangerschappen, opsporing van overdraagbare ziekten, vaccinatie, enz.), voor medicijnen, het openen van het recht op dringende medische hulp en voor doorverwijzingen naar gespecialiseerde gezondheidsdiensten indien nodig. Sinds september 2017 hebben zeven verenigingen, waaronder Dokters van de Wereld, hun krachten gebundeld binnen een humanitaire hub gevestigd in het NOORDSTATION met de bedoeling om hulp te bieden aan transmigranten die op het grondgebied van BRUSSEL verblijven.

politie. Ook bij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) zouden zowel gevallen van fysiek geweld als van psychologisch geweld vastgesteld zijn.

51. De resultaten van deze "Enquête politiegeweld" kunnen door de onderzoekers van de Dienst Enquêtes van het Comité P niet nagetrokken worden aangezien deze gevallen van geweld niet kunnen gelinkt worden aan enige vorm van klacht of aangifte. Wel konden de onderzoekers van de Dienst Enquêtes, naar aanleiding van een observatie van een politieactie, vaststellen dat de medewerkers van de NGO Dokters van de Wereld[40] aan het Comité P met betrekking tot diezelfde actie informatie doorgaven, die niet kon bevestigd worden door vaststellingen van de onderzoekers.

52. Ook de VZW HUMAIN maakte aan de onderzoekers in augustus 2018 een "*rapport over fysiek en verbaal geweld door de Belgische politiediensten ten aanzien van mensen op de vlucht*" over. Het 10-tal aangehaalde cases handelen over het gebruik van geweld bij het afnemen van vingerafdrukken, het slaan met de wapenstok om op de knieën te gaan zitten, slagen, intimidatie, geen water ter beschikking krijgen, niet naar het toilet mogen, te koud in de cellen, op straat zetten midden in de nacht, de baby niet mogen verversen, geen uitleg krijgen over de rechten van niet-begeleide minderjarigen, vernederingen (lachen), …

53. De VZW HUMAIN beveelt in haar rapport van augustus 2018 o.a. het volgende aan: (1) betere informatie over rechten, procedure en uitwijzing in een taal die de transmigrant begrijpt, (2) meer controles door inspectiediensten bij politieacties, (3) een betere voeding en hygiëne voorzien bij de aanhouding en (4) altijd het aanbod doen van slachtofferstatuut mensenhandel/ mensensmokkel of beschermingsstatuut bij een NBMV indien van toepassing.

54. MYRIA beveelt o.a. aan (1) dat bijkomende garanties ingesteld dienen te worden in het kader van de aanhouding van een vreemdeling in onwettig verblijf, (2) om een informatiebrochure uit te werken over de mogelijkheden om een klacht in te dienen in een taal die de vreemdeling begrijpt, (3) dat politieagenten zich bewust moeten zijn van hun systematische en onmiddellijke verplichting om niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) te melden bij de Dienst Voogdij van de FOD Justitie, ook wanneer een persoon minderjarig lijkt en zichzelf meerderjarig verklaart[41], (4) om politieagenten bewust te

.....

[40] Betreft een klacht van medewerkers van de NGO Dokters van de Wereld waarbij gesteld wordt dat de politie in het Noordstation naar aanleiding van een actie transmigranten, hun GSM afgenomen en de beelden gewist zou hebben. Hiervoor werd een klacht ingediend bij het Vast Comité P. Toevallig echter waren er die dag onderzoekers van de Dienst Enquêtes van het Vast Comité P deze actie aan het observeren en zagen in het bijzonder de tussenkomst van de politie ten aanzien van deze medewerkers. De onderzoekers konden vaststellen dat er geen sprake was van het afnemen van de GSM en het wissen van beelden.

[41] Art. 6.§ 1 van de Programmawet (I) (art. 479) van 24 december 2002 – Titel XIII – Hoofdstuk VI: Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen: "*<u>Iedere overheid</u> die kennis heeft van de aanwezigheid aan*

maken van het verbod op elke vorm van geweld dat niet noodzakelijk wordt gemaakt door het gedrag van de betrokkene en (5) politieagenten moeten bewust worden gemaakt van de migratiecontext, interculturele betrekkingen en de grondrechten van migranten, met name als slachtoffers van misdrijven die hun rechten moeten kunnen genieten, ongeacht hun verblijfsstatus.

55. Op basis van eerdere ervaringen met de migrantenproblematiek wenst de NGO Dokters van de Wereld ook enkele aanbevelingen naar voor te brengen, waaronder: (1) in de politiescholen een opleiding voorzien om de kennis over het migratietraject te versterken en de fundamentele rechten waarvoor de NGO's borg staan beter te begrijpen en (2) een overlegforum organiseren tussen de politie en de humanitaire diensten die contact hebben met migranten op doorreis en dit overleg institutionaliseren.

4.7. BEVRAGING VAN POLITIEDIENSTEN BETROKKEN BIJ TRANSMIGRATIE

56. Ter voorbereiding op de observaties/terreinfase werden volgende zes vragen voorgelegd aan een vijftiental[42] diensten van de federale politie en lokale politie betrokken bij het fenomeen van de transmigratie.

de grens of op het grondgebied van een persoon

- die er jonger uitziet dan 18 jaar of verklaart jonger dan 18 jaar te zijn, en

- die lijkt te voldoen aan de andere voorwaarden bedoeld [in artikel 5 of in artikel 5/1], stelt daarvan onmiddellijk de dienst Voogdij in kennis, alsmede de overheden bevoegd voor asiel, toegang tot het grondgebied, verblijf en verwijdering, en deelt hen alle informatie mee die zij over de toestand van betrokkene heeft".

[42] Het betrefft volgende politiediensten: de politiezones BRUGGE, OOSTENDE, WESTKUST, BRUSSEL-HOOFDSTAD/ELSENE en KOUTER, SPN KUST, DIRCO WEST-VLAANDEREN, HENEGOUWEN, LUIK en BRUSSEL, WPR COMMANDO, HENEGOUWEN en ANTWERPEN, SPC COMMANDO. Deze diensten werden onder meer geselecteerd op basis van de informatie die destijds beschikbaar werd gesteld via de 'migratie-barometer' die nog steeds wordt verspreid door DGA/DAO/Immigratie.

Vraag 1	*Welke interne richtlijnen bestaan er binnen uw dienst of zone met betrekking tot de controle en aanhouding van transmigranten?*
Analyse van antwoord 1	Bij slechts een minderheid van de eenheden bestaan er specifieke richtlijnen met betrekking tot de controle en de aanhouding van transmigranten. Sommige eenheden kiezen ervoor om niet tussen te komen tijdens de reguliere werking. Er wordt wel verwezen naar diverse wetgeving ter zake (WPA, Vreemdelingenwetgeving) of naar bestaande omzendbrieven inzake bestrijding van mensensmokkel en mensenhandel. Bij acties worden wel interne operatieorders opgemaakt, waarin de bejegening van de transmigranten echter overwegend marginaal aan bod komt.
Vraag 2	*Bestaan er richtlijnen van de bestuurlijke en gerechtelijke overheden?*
Analyse van antwoord 2	De meerderheid stelt richtlijnen van de bestuurlijke overheden te ontvangen, deze worden meestal mondeling gegeven en beperken zich overwegend tot punctuele tussenkomsten/dossiers. Wat de richtlijnen van de gerechtelijke overheden betreft, wordt gesteld dat men hiervoor steeds terechtkan bij de referentiemagistraat Mensenhandel – mensensmokkel. Sommige eenheden beschikken ook over schriftelijke richtlijnen van de parketten.
Vraag 3	*In welke van de vijf opgesomde fases kan volgens u het respecteren van de mensenrechten nog verbeterd worden door uw dienst of politiezone?*
Analyse van antwoord 3	De meningen hieromtrent zijn verdeeld. Sommigen stellen dat er geen verbeteringen meer mogelijk zijn, andere eenheden beweren dat in elke fase het respecteren van de mensenrechten nog verbeterd kan worden. In fase 1 zorgt de taal (communicatie) voor problemen en zou ook nog discreter kunnen te werk gegaan worden. Bij de overbrenging dienen transmigranten soms “samengepropt” te worden of zijn er te lange wachttijden aangezien de meeste eenheden geen eigen transport hebben voor de overbrenging van grotere groepen transmigranten. Bij fase 4, de

	opsluiting, dienen de transmigranten ook soms opgesloten te worden met te veel in één cel en dienen de eenheden soms zeer creatief te werk te gaan om alle transmigranten te kunnen opsluiten (gebrek aan aangepaste accommodatie). Bij fase 5 wordt gesteld dat de transmigranten, inclusief kleine kinderen, na de beslissing DVZ soms in de kou of de regen moeten worden vrijgelaten.
Vraag 4	*Acties: welke problemen hebben zich voorgedaan bij recente (van 2017) controles en aanhoudingen van transmigranten en welke acties zijn in de toekomst voorzien?*
Analyse van antwoord 4	De voornaamste problemen bij acties zijn de volgende: organisaties (waarvan sommige met een humanitaire doelstelling) die de migranten aansporen om te vluchten en te rebelleren tegen de politie, het personeelstekort, het tekort aan middelen (voertuigen voor overbrenging en voldoende collectieve cellen), de late beslissing DVZ waardoor de transmigrant dient vrijgelaten te worden, en de soms ontoereikende ondersteuning van de federale politie en meer in het bijzonder de MATTA-teams.
Vraag 5	*Welke (welzijns)organisaties zijn betrokken bij de problematiek van de transmigranten op uw grondgebied?*
Analyse van antwoord 5	Volgende organisaties worden opgegeven als het meest betrokken: de OCMW's, Dokters van de Wereld, CAW, Platform "Kinderen op de Vlucht", Burgerplatform, VZW HUMAIN, SAMU social.
Vraag 6	*Klachten: waren er in het verleden klachten met betrekking tot de bejegening van transmigranten bij controles en aanhoudingen en hoe worden dergelijke klachten behandeld?*
Analyse van antwoord 6	Slechts een paar eenheden ontvingen klachten. Meestal gaan de klachten over het afnemen of niet teruggeven van bezittingen (slaapzakken, GSM) of de hardhandige aanpak van de transmigranten bij de arrestaties. De klachten blijken nadien in de meeste gevallen niet gegrond.

4.8. OBSERVATIES

4.8.1. Algemeen

57. Door de Dienst Enquêtes P worden er een 15-tal aangekondigde en onaangekondigde observaties uitgevoerd van grootschalige politionele acties[43] (die onder meer kaderen in de actieplannen vermeld in de randnummers 26 en 27) en dit op diverse openbare plaatsen. De acties werden geheel (alle fases) of gedeeltelijk geobserveerd (één of meerdere fases).

4.8.2. Vaststellingen per fase (vijf fases)

4.8.2.1. FASE 1: BRIEFING - CONTROLE EN AANHOUDING OP TERREIN

58. De observatoren nemen deel aan verschillende briefings. Uit de informatie vernomen tijdens de briefings en op basis van de analyse van de ontvangen operatieorders of coördinatierichtlijnen kan in het algemeen en in grote lijnen worden besloten dat:

- er weinig richtlijnen worden gegeven met betrekking tot de bejegening van transmigranten in het algemeen en in het bijzonder m.b.t. de (niet-begeleide) minderjarigen;
- er tijdens de briefings die georganiseerd worden door BRUSSELSE lokale en federale politiediensten expliciet wordt meegedeeld dat er niet mag tussengekomen worden op uren waarop er medische verzorging wordt aangeboden en op tijdstippen waarop er voedselbedeling wordt georganiseerd (dit in tegenstelling tot vroeger, toen daaraan geen of onvoldoende aandacht werd besteed);
- er in de operatieorders relatief weinig bepalingen of verwijzingen staan opgenomen die refereren aan de hiervoor besproken wettelijke en reglementaire bepalingen zoals opgenomen in het randnummer 16 en waar dit wel het geval is, ontbreekt het aan verdere operationalisering;
- er op het vlak van de geweldsinstructies in zeer algemene termen wordt gesteld dat er moet gehandeld worden overeenkomstig de wettelijke bepalingen opgenomen in de WPA en het Sv., zonder dat dit verder praktisch wordt vertaald. In sommige operatieorders worden de fouilleringen voorgeschreven evenals het aanleggen van de handboeien, maar deze vaststellingen kunnen evenwel niet worden veralgemeend;
- er wordt gewezen op het gevaar van het vluchten van de transmigranten richting autosnelwegen, grote autowegen of trein- en tramsporen en hierin ook wordt opgenomen dat de politieacties (1) niet mogen

.....

[43] Het Vast Comité P observeerde geen afhandeling van groepen transmigranten die onverwacht opgepakt werden. Evenwel is het zo dat wat voor geplande acties geldt (humane aanpak en legaal optreden) *a fortiori* ook van toepassing is op niet-geplande acties.

ontaarden in een 'jacht' op transmigranten en (2) moet stoppen als een transmigrant de vlucht neemt richting één van bovenvermelde verbindingswegen;

- er in herinnering wordt gebracht dat individuele acties uitgesloten zijn en de tussenkomsten steeds dienen te gebeuren na overleg met een leidinggevende;
- het welzijn van de politiemensen en de aanwending van de voorhanden zijnde beschermingsmaatregelen hierin vaak onvoldoende aan bod komen, waarbij de kanttekening kan worden gemaakt dat er slechts door één respondent spontaan werd verwezen naar een operationele risicoanalyse in combinatie met de risicoanalyse arbeidsveiligheid en welzijn;
- de praktische samenwerking met de verbindingsofficier (LO) van de DVZ (zie *infra* punt 4.9.) (onder meer voor het invullen van het administratief verslag, het leggen van de contacten met de eigen dienst en de Dienst Voogdij (zie *infra* punt 4.10.), en in het bijzonder de diverse mededelingen die door deze dienst kunnen gebeuren (doorverwijsfunctie)) hierin meestal niet wordt verwoord;
- hierin weinig tot geen praktische richtlijnen worden verwerkt die opgenomen staan in de omzendbrieven mensenhandel en mensensmokkel (zie randnummers 17 t.e.m. 21) in het algemeen en in het bijzonder in de bijlage 2 bij de omzendbrief inzake mensensmokkel, zoals onder meer het opletten voor vrijwillige tolken, het gescheiden houden van de woordvoerders van de rest van de groep, het voorkomen dat er iets wordt weggegooid of vernietigd, enz.;
- er bij acties die een gerechtelijke finaliteit kennen meestal wel duidelijke richtlijnen inzake het in beslag nemen van de GSM-toestellen, documenten, briefjes, kastickets, … zijn opgenomen, waarbij dient opgemerkt dat deze richtlijnen wel eens van elkaar kunnen verschillen in functie van het arrondissement waar de acties worden georganiseerd. Bij acties met een bestuurlijke finaliteit worden er op dat vlak minder tot geen richtlijnen gegeven.

59. De verschillende bijgewoonde acties worden op het terrein geleid en gecoördineerd door een leidinggevende, meestal met de graad van commissaris van politie.

60. Er dient opgemerkt dat door de onderzoekers van de Dienst Enquêtes P meermaals contacten worden gelegd met de politiezone BRUSSEL/HOOFDSTAD-ELSENE en dit met het oog op het bijwonen van een actie in het MAXIMILIAANPARK, juist omdat bepaalde tussenkomsten van de politie voorwerp waren van bijzondere media-aandacht en het Comité P hierover enkele klachten had ontvangen (zie *supra* punt 4.5.). Door diverse omstandigheden (o.a. een beslissing van de verantwoordelijke bestuurlijke overheid om een geplande actie niet te laten doorgaan) wordt uiteindelijk

slechts één actie geobserveerd, die als atypisch kan beschouwd worden in vergelijking met de andere bijgewoonde acties. Het is namelijk zo dat de finaliteit van deze tussenkomst erin bestaat om de transmigranten uit het park te drijven en te verhinderen dat ze hierin (onmiddellijk) weer hun intrek zouden nemen. Hierbij wordt vastgesteld dat de transmigranten gevolg geven aan de instructies van de politie en het park rustig verlaten. Sommigen laten (bepaalde van) hun bezittingen achter. De reinigingsdienst komt vervolgens het in het park achtergelaten karton ophalen, terwijl vrijwilligers de achtergelaten kledij, slaapzakken, dekens en andere bezittingen en voorwerpen recupereren. De politie komt hierin op geen enkel moment tussen. Naar verluidt wordt deze werkwijze door de politie gehanteerd sedert 14 mei 2018.

61. Hieronder volgt een synthese van de voornaamste handelingen vastgesteld door de observanten naar aanleiding van het bijwonen van verschillende politieacties. De vastgestelde handelingen worden zo chronologisch mogelijk weergegeven waarbij wel de kanttekening wordt gemaakt dat ze niet bij elke observatie voorkomen.

62. Bij het aantreffen van één of meerdere transmigranten maken de betrokken politieambtenaren zich kenbaar door meermaals te zeggen (of te roepen) ‘politie – police’. In de meeste gevallen zijn de politiemensen in uniform gekleed en deze die in burger werken, dragen zichtbaar hun armband evenals hun fluo hesje voorzien van het opschrift ‘politie’ of ‘police’ of een combinatie van beide.

63. Bij de controles op de parkings langs de autosnelwegen worden vaak ‘transmigrantenhonden’ ingezet, waarbij er tijdens de controles ook actief wordt gezocht naar opengebroken ladingen of verbroken verzegelingen. Indien een oplegger wordt betreden, wordt er vooraf gepoogd de vrachtwagenbestuurder hiervan in kennis te stellen. Er wordt evenwel meermaals vastgesteld dat de bestuurder niet onmiddellijk reageert op het aankloppen op de cabine en pas tijdens of na de zoeking in de laadruimte vaststelt dat er een politietussenkomst was of hieromtrent wordt ingelicht. De problematiek van het doorzoeken van vrachtwagens wordt meer toegelicht in het randnummer 149 en de bijlage 2.

64. Bij het aantreffen van transmigranten, zij het in de oplegger van een vrachtwagen, zij het op het openbaar vervoer of ter hoogte van een plaats die hiermee rechtstreeks in verband kan worden gebracht, worden ze zo veel mogelijk opgehouden in de aanhangwagen of gegroepeerd tegen een muur, afsluiting of een voertuig en verder tijdelijk bewaakt.

65. Er wordt vastgesteld dat er niet altijd voldoende maatregelen worden genomen om de aangehouden personen (onmiddellijk) te onttrekken aan de publieke nieuwsgierigheid. Hoewel dit zeker geen evidentie is op plaatsen die in relatie staan tot het openbaar vervoer, denk maar aan de interventies die

plaatsvinden op een openbaar vervoermiddel zelf of aan de tussenkomsten in stations of ter hoogte van de bus- en tramhaltes, zijn er toch een aantal mogelijkheden die niet of onvoldoende worden benut. Zo hebben de onderzoekers van de Dienst Enquêtes tijdens hun observaties vastgesteld dat er in bepaalde gevallen voor geopteerd kon worden om de eerste handelingen bij het aantreffen van transmigranten uit te voeren op een iets verder gelegen plaats waar er minder reizigers of weggebruikers aanwezig zijn of er gebruik kon gemaakt worden van een ruimte in een politiepost. Daarentegen is er naar aanleiding van een gezamenlijke controle met DE LIJN[44] door deze laatste dienst voorzien in een bus uitgerust met (bepaalde) ramen die geen doorkijk van buiten naar binnen toelaten en waar de eerste verdere afhandeling op een discrete manier kan plaatsvinden. Deze bus wordt weliswaar in de praktijk onvoldoende gebruikt tijdens de geobserveerde actie.

66. Verder wordt er vrijwel altijd op de plaats van aantreffen een afhandeling van transmigrant per transmigrant in plaats gesteld, waarbij volgende (politionele) verrichtingen worden gesteld:

- de personen worden aangesproken (o.a. in het Engels) met de mededeling dat ze het voorwerp uitmaken van een politiecontrole. In sommige gevallen wordt de vraag gesteld of ze in het bezit zijn van wapens en in het bijzonder van (cutter)messen. Deze vraag wordt gesteld omdat messen vaak worden gebruikt om (dek)zeilen van trailers door te snijden. Verder wordt hen gevraagd om zich te legitimeren en hun GSM af te geven. Uit de observaties blijkt dat hier niet altijd een reactie op volgt;
- vervolgens wordt de betrokken persoon aan een veiligheidsfouillering onderworpen en worden alle op de persoon aangetroffen bezittingen onmiddellijk ondergebracht in een zak of een recipiënt. Soms wordt ook de persoonlijke bagage in dezelfde zak ondergebracht, wat onder meer de werkwijze is die toegepast wordt door de MATTA-teams die hiervoor beschikken over grote papieren zakken;
- naar aanleiding van de (eerste) identificatie van de persoon op het terrein worden verschillende werkwijzen vastgesteld: (1) er wordt aan de persoon gevraagd om zijn naam te spellen en zijn geboortedatum mee te delen en deze informatie wordt door een politieambtenaar genoteerd, (2) de persoon brengt eigenhandig zijn naam en geboortedatum aan op een blad papier dat hij aangereikt krijgt door een politieambtenaar of (3) aan de transmigrant wordt door de politie een (volg)nummer toegekend. Verder wordt de bekomen naam of het door de politie toegekend nummer ook aangebracht op de persoon zelf door gebruik te maken van een polsbandje dat al dan niet deel uitmaakt van een aanhoudingskit. Op de zak waarin de persoonlijke bezittingen zijn

.....

[44] De inspecteurs van DE LIJN controleren op zwartrijden, daar waar de politie de focus legt op de transmigranten.

ondergebracht worden eveneens de voormelde gegevens aangebracht. Er zijn politiediensten die niet beschikken over een identificatiebandje (type aanhoudingskit), maar wel over de klassieke polsbandjes die gebruikt worden als middel om de toegangscontrole bij een evenement te verzekeren. Bepaalde respondenten delen mee dat laatstgenoemd type polsbandje in de praktijk voor problemen zorgt omdat het soms kapot wordt getrokken. Dit is de reden waarom bepaalde diensten soms met alcoholstift het toegekende nummer op de handrug van de aangehouden transmigrant aanbrengen;

- uit de observaties blijkt verder dat sommige eenheden op de plaats van aantreffen al overgaan tot het nemen van enkele foto's nuttig voor het verdere gerechtelijk onderzoek;
- nadien worden de transmigrant haast systematisch en zonder onderscheid plastieken handboeien aangelegd en wordt hij ondergebracht in een dienstvoertuig of in een specifiek ter plaatse gevraagd voertuig 'aangehouden personen' met het oog op zijn overbrenging;
- de communicatie (in het Engels) beperkt zich tot het strikt noodzakelijke en is er enkel op gericht om de voormelde handelingen vlot te kunnen laten verlopen. Naar aanleiding van enkele controles wordt opgemerkt dat een verbindingsofficier van de DVZ, die zelf Arabisch spreekt, de controlerende politieambtenaren bijstaat om op die manier de controle vlotter te laten verlopen. Hieruit blijkt evenwel dat dit ook niet altijd even succesvol is: waaruit kan worden besloten dat de betrokken transmigrant de medewerker niet begrijpt of geen verdere medewerking wenst te verlenen;
- tijdens de meeste van de voormelde handelingen wordt vastgesteld dat de politiemensen hun (beschermings)handschoenen dragen en bij één van de geobserveerde controles zagen de onderzoekers dat de politieambtenaren een mondmasker opzetten.

67. In deze onderzoeksfase hebben de observatoren vastgesteld dat de aangehouden transmigranten zich, op enkele uitzonderingen na, steeds meewerkend opstellen en dat er door de politie geen enkele vorm van geweld wordt aangewend. Tegenover de weinige personen die zich minder coöperatief opstellen, wordt er een lichte vorm van dwang vastgesteld, zoals het vastnemen van het bovenlichaam of de armen en het lichtjes duwen van een persoon in een bepaalde richting. Deze vastgestelde dwang is steeds gerechtvaardigd en inherent aan de toepassing van de tactische politieprocedés.

68. Via een verbindingsofficier van de DVZ wordt door de observanten vernomen dat er zich in het NOORDSTATION in BRUSSEL vaak vechtpartijen voordoen tussen mensen die illegaal in het land verblijven onderling en tussen

transmigranten en daklozen. Naar verluidt werd er al heel wat agressiviteit vastgesteld en werden bepaalde twisten uiteindelijk met messteken beslecht.

4.8.2.2. FASE 2: OVERBRENGING VAN DE AANGEHOUDEN TRANSMIGRANT

69. In het geval dat het controledispositief niet specifiek wordt voorzien van een voertuig 'aangehouden personen' worden de aangehouden transmigranten vrij vlug voor verdere afhandeling overgebracht naar een politiepost. Deze overbrenging geschiedt dan in een regulier interventievoertuig waarin weinig aangehouden personen kunnen worden ondergebracht. In de andere gevallen wordt met de overbrenging wat langer gewacht met de bedoeling om met een meer volledig bezet vervoermiddel naar een politiekantoor te rijden. Er wordt bijvoorbeeld vastgesteld dat het voertuig aangehouden personen, ingezet naar aanleiding van een controle op de parkings gelegen langs de E17, het controledispositief blijft volgen tijdens meerdere controles op verschillende parkings ook al bevinden er zich al twee aangehouden personen in het overbrengingsvoertuig. Tijdens de opsluiting wordt het dienstvoertuig permanent bewaakt.

70. Er worden verschillende observaties uitgevoerd tijdens de winter evenals tijdens koude nachten waarbij telkens wordt vastgesteld dat de politie oog heeft voor een permanente verwarming van het voertuig voorzien voor de overbrenging.

71. De zakken of recipiënten waarin de persoonlijke bezittingen zijn ondergebracht worden in het overbrengingsvoertuig buiten het bereik van de aangehouden personen geplaatst.

72. Ook tijdens deze fase wordt er geen geweld vastgesteld en bestaat de opgemerkte dwang erin de aangehouden personen bij de arm(en) vast te nemen en deze te begeleiden in het dienstvoertuig.

4.8.2.3. FASE 3: HANDELINGEN VOORAFGAAND AAN DE OPSLUITING

73. Tijdens de uitgevoerde observaties zijn de leden van de Dienst Enquêtes meermaals getuige van het laten uitstappen van de transmigranten uit het overbrengingsvoertuig op de (binnen)koer van een politiecommissariaat. Deze handelingen kennen steeds een probleemloos verloop, dit met respect voor de persoon en zijn bezittingen en zonder de aanwending van geweld.

74. De transmigranten worden telkens onder bewaking en begeleiding overgebracht naar een gezamenlijke wachtruimte, zijnde een gang of een lokaal. In deze ruimtes zijn er niet altijd (voldoende) zitmogelijkheden voorzien, wat inhoudt dat verschillende transmigranten zich na verloop van tijd op de grond neerzetten.

75. Vervolgens wordt er per aangehouden transmigrant voorzien in zijn (verdere) identificatie. Hiertoe wordt aan de aangehouden persoon doorgaans gevraagd om zijn naam en geboortedatum (nogmaals) te noteren op een blad papier, ofwel wordt de reeds ingewonnen informatie naar aanleiding van het eerste contact geverifieerd. Aangezien de leeftijd een belangrijke factor vormt in de (verdere) bejegening van de transmigrant, heeft dit aspect ook de nodige aandacht gekregen tijdens de observaties. Indien de politie twijfels heeft omtrent de al dan niet minderjarigheid van de aangehouden transmigrant, wordt dit als dusdanig opgenomen in het administratief verslag voor de dienst Vreemdelingenzaken, zodat deze dienst dit aspect verder kan beoordelen. Zo wordt ook verschillende keren vastgesteld dat transmigranten die reeds meermaals werden aangehouden soms andere geboortedata doorgeven en bijgevolg in de verschillende bestanden/documenten voorkomen met telkens een andere geboortedatum. Bij twijfel over de leeftijd kan met toestemming van de procureur des Konings ook een botscan worden uitgevoerd. Zo kan duidelijk worden bepaald of de transmigrant meerder- of minderjarig is en zo is het dan ook duidelijk wie de beslissing moet nemen over het lot van de transmigrant: de Dienst Voogdij bij minderjarigen en de DVZ bij meerderjarigen. Ook het aannemen van andere namen komt vaak voor. In sommige gevallen levert de LO DVZ bij de identificatie de nodige ondersteuning. Zo wordt er vastgesteld dat hierbij door deze ambtenaar soms gebruik wordt gemaakt van het internet, door bijvoorbeeld op een smartphone een landkaart voor te leggen met de bedoeling dat de transmigrant zijn origine bevestigt en verder kan aangeven waar hij werd geboren. Sporadisch wordt vastgesteld dat de transmigrant in het bezit is van een bevel om het grondgebied te verlaten of van een of ander document waarop een naam of een telefoonnummer voorkomt.

76. Op basis van de ingewonnen informatie wordt dan al dan niet onmiddellijk overgegaan tot het invullen van het register der aangehouden personen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de inschrijving in het register der aangehouden personen in sommige gevallen voor verbetering vatbaar is (volledigheid) en dat er soms gebruik wordt gemaakt van losse bladen. Indien er ondersteuning is van een medewerker DVZ, dan stelt deze ambtenaar verder ook nog een aantal standaardvragen, waarbij er gepolst wordt of de transmigrant familie in België of Europa heeft, wat zijn eindbestemming is, of hij bereid is om in België asiel aan te vragen, of hij ziek is, of hij ergens pijn heeft, of hij een dokter wenst te raadplegen, …

77. Tijdens de identificatie worden de persoonlijke bezittingen van de transmigrant meestal in zijn aanwezigheid bekeken en dit met het oog op het aantreffen van gegevens die nuttig zijn voor zijn verdere identificatie dan wel met de bedoeling om hierin relevante onderzoeksinformatie aan te treffen. Deze voorwerpen en documenten worden in principe per transmigrant geïnventariseerd, hoewel moet worden opgemerkt dat dit nog meer in detail zou moeten gebeuren. Vaak wordt vastgesteld dat er op de inventaris wordt

vermeld: 'zak met inhoud', zonder verdere specificatie. Er zijn ook politiediensten die zich beperken tot het inventariseren van het aangetroffen geld en de waardevolle voorwerpen. Bepaalde politiediensten hebben hiertoe in het algemeen en zeker met het oog op het uitlezen van de GSM een specifiek document ontworpen. Op basis van de observatieresultaten kan het Comité P besluiten dat er politiediensten zijn die, wegens de hoge werklast, niet overgaan tot het uitlezen van de GSM. Indien de GSM toch wordt uitgelezen, wat trouwens veelvuldig wordt vastgesteld, is het zo dat hiertoe verschillende criteria worden gehanteerd: (1) het uitlezen indien er indicaties zijn dat de betrokken persoon zich inlaat met mensensmokkel, (2) het uitlezen als er minstens 3 transmigranten worden aangetroffen (vermoeden van mensensmokkel) en (3) het zonder meer systematisch uitlezen. In de gevallen dat er niet systematisch wordt overgegaan tot het uitlezen, is het wel zo dat in principe het IMEI-nummer per aangetroffen toestel wordt genoteerd. Het Comité P heeft verder kunnen vaststellen dat ofwel de toestemming wordt gevraagd aan de transmigrant om tot het uitlezen te kunnen overgaan dan wel dat het toestel wordt in beslag genomen en er in dit laatste geval door de politieambtenaar ambtshalve wordt overgegaan tot het uitlezen van het toestel. Bij de werkwijze die wordt toegepast met het oog op het bekomen van de toestemming, namelijk het ter ondertekening voorleggen van een formulier opgesteld in de Nederlandse of de Nederlands-Engelse taal, en dit soms zonder verdere mondelinge duiding van de betrokken politieambtenaar, kunnen toch wel vragen worden gesteld. Op één plaats van opsluiting hangt een blad aan de muur, vertaald in het Arabisch, met het oog op het bekomen van de GSM-code. Bij sommige observaties wordt opgemerkt dat – wanneer de transmigrant de code van zijn GSM niet wil kenbaar maken – de GSM automatisch wordt in beslag genomen of afgenomen. In het randnummer 148 en de bijlage 2 wordt het verzamelen en het analyseren van de op de transmigrant aangetroffen informatie verder geanalyseerd.

78. Uit de observaties blijkt verder dat het als politieambtenaar niet echt evident is om toegang te krijgen tot deze mensen. Niet alleen de figuur van de politie[45], maar tevens de taal of het niet (goed) spreken van de Engelse en Franse taal evenals hun vastberadenheid om ENGELAND te (moeten) bereiken, vormen een ernstige barrière om met de transmigranten te kunnen communiceren. Er wordt dan ook vastgesteld dat er door de politie weinig tot geen formele mededelingen worden gedaan. Niettegenstaande er binnen de federale politie initiatieven werden genomen om de rechten waarover een bestuurlijk aangehouden persoon beschikt te vertalen in 40 talen, en deze informatie raadpleegbaar is via PORTAL[46], wordt vastgesteld dat daar in de praktijk jammer genoeg weinig tot geen gebruik wordt van gemaakt. Er wordt naar aanleiding van een observatie vastgesteld dat de rechten van de

.....

[45] De figuur van politieambtenaar kan bij sommige aangehouden personen ongetwijfeld een soort gevoel van beklemming en vrees doen ontstaan.

[46] Betreft het intranet van de geïntegreerde politie.

aangehouden persoon, naast het Nederlands, nog in zeven andere talen is geafficheerd op een muur van het 'intake'-lokaal. Hieruit moet het Comité P dan ook besluiten dat er nog onvoldoende wordt tegemoetgekomen aan de wettelijk voorziene informatieverplichting. In dat verband kan verder nuttig worden opgemerkt dat de LO DVZ meer inspanningen levert om in gesprek te treden met de transmigrant. Naast de reeds voormelde standaardvragen wordt er ook een summiere toelichting verschaft omtrent het beschermingsstatuut, dit weliswaar maar op het moment dat door voornoemde ambtenaar wordt vastgesteld dat de transmigrant de Engelse taal (deels) begrijpt en hiervoor tijdens het gesprek ook enige interesse vertoont. Er wordt noch door de ambtenaar DVZ, noch door de politieambtenaar, standaard gebruik gemaakt van de meertalige brochure voor slachtoffers van mensenhandel waarin wordt aanbevolen om contact op te nemen met een gespecialiseerd centrum voor de slachtoffers van mensenhandel. In een politiepost wordt wel vastgesteld dat deze brochure voorhanden is maar er wordt vernomen dat deze niet meer systematisch wordt uitgedeeld omdat de ervaring leert dat deze leaflet gescheurd en/of verfrommeld wordt achtergelaten in de cellen, wat achteraf dan weer bijkomend opruimingswerk genereert.

79. Vervolgens wordt doorgaans overgegaan tot het uitvoeren van een gerechtelijke fouillering, waarbij wordt vastgesteld dat deze wordt uitgevoerd in een afgesloten ruimte. Er wordt evenwel opgemerkt dat er niet steeds gerichte vragen (kunnen) worden gesteld met het oog op het zo waarheidsgetrouw mogelijk invullen van de individuele beschrijving waarbij onder meer gedacht wordt aan de aanwezigheid van tatoeages, littekens, brandmerken, …

80. Na de gerechtelijke fouillering wordt de aangehouden persoon onderworpen aan de gerechtelijke triptiek. Via de livescan, die evenwel niet altijd standaard aanwezig is op de plaats waar de transmigranten worden opgesloten, worden de vinger- en handpalmafdrukken van de betrokken persoon overgemaakt naar het APFIS-systeem[47] met het oog op een vergelijking in deze databank. Er wordt tevens een foto genomen van de persoon en er wordt een individuele beschrijving aangemaakt. Er wordt geconstateerd dat de vaststellingen die gedaan worden naar aanleiding van de gerechtelijke fouillering niet steeds gecommuniceerd worden aan het team dat instaat voor de aanmaak van de individuele beschrijving.

81. Tevens is het gebruikelijk dat de aangetroffen transmigranten worden gecontroleerd in de ANG.

82. Verder dient het administratief verslag voor de DVZ te worden opgemaakt. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van de toepassing RAAVIS waarmee de gegevens via elektronische weg kunnen worden overgemaakt. Bij aanwezigheid van een

.....

[47] APFIS: Automated Palm and Fingerprint Identification System.

medewerker DVZ is het die persoon die in principe deze verslaggeving opmaakt. Er wordt tijdens een observatie ook opgemerkt dat een politieambtenaar van Maghrebijnse origine probeert om van de transmigranten de meest correcte informatie te vernemen met het oog op het invullen van het administratief verslag.

83. Noch in de geanalyseerde operatieorders noch tijdens de briefings wordt aandacht geschonken aan het verwittigen van een vertrouwenspersoon. Tijdens het aanhoudingsproces wordt hierop evenmin ingegaan.

84. Naar aanleiding van observaties worden er regelmatig klachten vernomen met betrekking tot de werking van de MATTA-teams[48]: ze komen niet of slechts gedeeltelijk opdagen, ze nemen een collectieve baaldag, ze beschikken niet over de vereiste middelen, sommige leden zijn niet geïnteresseerd in dergelijke opdrachten.

85. Na contact met de Directeur Openbare Veiligheid (DGA/DAS) blijkt dat het opstarten van de MATTA-teams inderdaad erg moeizaam verliep en dat er nog steeds pijnpunten zijn die al gedeeltelijk weggenomen zijn door een meer geïntegreerde aanpak. Uit analyse van de cijfergegevens blijkt een absenteïsme van 8,7%, wat veel maar toch beduidend minder is dan wat het Comité P verneemt tijdens de observaties. Bovendien werden ook recentelijk arrestatiekits type “evenement” (waarbij hetzelfde nummer gebruikt wordt voor de armband, de zak voor het opbergen van zijn persoonlijke bezittingen, de arrestatiefiche en de handboeien) aangeschaft en kunnen de MATTA-teams nu beschikken over vier mobiele livescans. Wat de problematiek van de taal betreft, wordt gesteld dat het enkel nodig blijkt dat de coördinator DAS op de plaats waar de gevraagde ondersteuning wordt geleverd de taal spreekt die opgelegd is ingevolge de taalwetgeving.

86. Zelf kan het Comité P vaststellen dat (1) de MATTA-teams efficiënt werken en (2) hun opdrachten en middelen (hun aanbod) niet steeds gekend zijn bij de organiserende politiediensten.

87. Ook tijdens deze fase wordt er door de observatoren noch dwang noch geweld vastgesteld.

4.8.2.4. FASE 4: OPSLUITING

88. Tijdens de observaties worden ook een aantal opsluitingen in de cellen opgevolgd. Meestal wordt gebruik gemaakt van collectieve cellen, waarbij als

[48] De MATTA-teams zijn een soort steun waarmee DAS een hulp kan aanbieden aan een politiedienst die geconfronteerd wordt met groepen van personen te controleren/aanhouden/overbrengen (zoals transmigranten en/of asielzoekers). Deze middelen bestaan uit een afhandelingsteam van deze personen, samengesteld uit opgeleide DAS-personeelsleden, een technische voertuig (mobiele CP met mogelijkheid tot fotoafname en livescan) en een afhandelingsruimte om het volledige proces te kunnen behandelen, alvorens ze in een aangepaste infrastructuur te plaatsen in afwachting van een bestuurlijke beslissing (transfer, vrijmaken, …).

principe wordt gehanteerd dat de mannen strikt worden gescheiden van de vrouwen. Zo wordt ook vastgesteld dat een eerder aangetroffen gezin samen wordt ondergebracht in een afzonderlijke ruimte.

89. De aangehouden transmigranten worden niet altijd gefouilleerd vooraleer ze worden opgesloten in een cel. Het Comité P wenst het belang van de verschillende soorten fouilleringen, elk met hun eigen finaliteit, nog eens te beklemtonen. Het is immers zo dat er zich tijdens de onderzoeksperiode een voorval heeft voorgedaan in een cel waarbij de transmigrant heeft geprobeerd zelfmoord te plegen door met een cuttermes zijn pols over te snijden.

90. Wat de (bevestiging van de) bestuurlijke aanhouding betreft, worden er op het terrein verschillende werkwijzen vastgesteld, zijnde (1) de systematische verwittiging van een OBP bij het aantreffen van elke individuele transmigrant of een groep transmigranten, (2) het verwittigen van de OBP nadat de administratie werd verricht van een (groep) aangehouden transmigrant(en) en (3) het niet specifiek stellen van bepaalde handelingen omdat een commissaris of hoofdcommissaris de actie leidt en coördineert en ervan wordt uitgegaan dat deze leidinggevende kennis krijgt van de handelingen die door zijn medewerkers worden gesteld en hierdoor impliciet zijn toestemming tot aanhouding verleent.

91. Voor de water- en voedselverstrekking is er zeer zeker aandacht, wat onder meer blijkt uit de opname van meer specifieke bepalingen in het operatieorder en/of uit een verdere verduidelijking tijdens de briefing. In de praktijk is het evenwel zo dat de politiediensten die hiervoor aangewezen zijn op een externe partner (OCMW, ziekenhuis, huishouding van de federale politie, …) zich moeten schikken naar de openingsuren van deze diensten. Er wordt ook vastgesteld dat politiediensten die zich regelmatig (moeten) inlaten met de problematiek van de transmigranten, vrijwel permanent beschikken over een aantal voedselpakketten, al dan niet ingevroren. Bepaalde politiediensten hebben ervoor geopteerd om ook (op termijn) vegetarische voedselpakketten te kunnen aanbieden. Tijdens het bijwonen van een actie wordt vastgesteld dat een DirCo water en suikerwafels heeft voorzien om alzo de periode te overbruggen tot op het tijdstip waarop er bij de partners een volwaardige maaltijd kan besteld worden.

92. Met betrekking tot de medische zorgen blijkt dat de politiemensen, in tegenstelling tot de medewerkers verbonden aan de DVZ, dit recht niet altijd expliciet ter kennis brengen van de transmigranten. Uit de observaties blijkt echter wel dat de politiemensen accuraat reageren op een persoon die onwel wordt tijdens de opsluiting en er in dit specifiek geval onmiddellijk een ziekenwagen ter plaatse wordt gevraagd. Naar aanleiding van een ander geval, waarbij een transmigrant geïmmobiliseerd op de grond ligt en er krampachtige samentrekkingen van onder meer de armen en de benen kunnen vastgesteld worden alsook het regelmatig stokken van de ademhaling, wordt opgemerkt dat

de betrokken politiemensen inpraten op deze persoon en hem in een ‘veiligheidshouding’ leggen zodat hij kalmeert.

93. Er wordt door de observatoren ook gesproken met de aangehouden transmigranten, wat, zoals eerder aangegeven in dit verslag, geen evidentie is. Op de expliciete vraag of ze klachten hebben over de manier waarop ze behandeld worden door de politie, wordt er ofwel niet geantwoord omdat de transmigrant de observatoren blijkbaar niet begrijpt ofwel wordt er meegedeeld dat ze over de bejegening door de politie geen klachten hebben. Wel wordt meermaals gevraagd om een sigaret te kunnen roken. Deze bekommernis wordt dan ook telkens ter kennis gebracht van de verantwoordelijke leidinggevende. In bepaalde gevallen wordt hieraan haast onmiddellijk gevolg gegeven, in andere gevallen wordt meegedeeld dat er later zal voorzien worden in een rookpauze. Verder kan het Comité P uit de verslaggeving van de verschillende uitgevoerde observaties besluiten dat de observatoren op geen enkel moment getuige waren van zichtbare verwondingen bij de aangehouden transmigranten noch dat ze hierover door hen werden aangesproken.

94. Uit de bezoeken aan de cellen blijkt verder dat ze niet allemaal in een even propere staat verkeren. Dit is enerzijds toe te schrijven aan de hoge frequentie van het gebruik van de cellen in deze politieposten, waar er bijwijlen dagelijks transmigranten worden opgesloten en anderzijds aan de ouderdom van het cellencomplex. Voorts wordt vastgesteld dat niet elk cellencomplex is uitgerust met (afsluitbare) lockers: sommige cellen beschikken over open rekken waarop het materiaal wordt geplaatst en op één plaats worden de zakken waarin de persoonlijke bezittingen zich bevinden voor de collectieve cellen geplaatst. Op de voormelde zakken wordt de foto van de betrokken transmigrant aangebracht. Bovendien merken de observatoren meermaals op dat er in bepaalde cellencomplexen niet voldoende matrassen aanwezig zijn om alle aangehouden personen te rusten te leggen. Diverse cellencomplexen beschikken over één of meerdere douches, maar in de praktijk wordt hier zeer weinig gebruik van gemaakt.

95. Anderzijds blijkt uit dit onderzoek dat er door een bepaalde eenheid heel wat inspanningen werden en worden geleverd om de aangetroffen transmigranten zo comfortabel mogelijk op te sluiten. Hiertoe werden twee zalen ingericht als slaapplaats. Er is voorzien in verschillende stapelbedden met een in plastiek gehulde matras en dekens. In het lokaal ligt ook burgerkledij vrijwillig ter beschikking gesteld door politiemensen en de transmigranten kunnen hiervan in geval van noodzaak gebruik maken. Ook de dekens zijn afkomstig van politiemensen. In een aanpalende zaal staan naast stapelbedden ook zetels evenals een aantal boxen met speelgoed. Ook dit speelgoed werd geschonken door politiemensen. Deze ruimte wordt ter beschikking gesteld van transmigranten die kinderen bij zich hebben. Naast dit lokaal is een sanitaire ruimte (toiletten – douches). Het Comité P heeft de initiatiefnemers, die

ontegensprekelijk een zeer nobel doel nastreven en vooral zeer inventief zijn teneinde het humane aspect van de opsluiting te verzekeren, wel gewezen op de actuele incoherentie met sommige bepalingen van het KB van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen. Hieromtrent werd ons meegedeeld dat hieraan (op termijn) zou geremedieerd worden. In dat verband past het te verwijzen naar het randnummer 99, waar de beleidsadviseur DGA meedeelt kennis te hebben van dit initiatief en aangeeft dat deze problematiek inderdaad de verdere nodige opvolging moet krijgen. In een ander cellencomplex, waar ook zeer regelmatig transmigranten worden opgesloten, wordt eveneens vastgesteld dat politiemensen oudere kledij en dito speelgoed ter beschikking stellen. Verder dient opgemerkt dat bepaalde eenheden die acties leiden of coördineren niet altijd over de nodige infrastructuur beschikken om er de aangetroffen transmigranten in op te sluiten. Bijgevolg wordt tijdens meerdere observatiefases vastgesteld dat de transmigranten naar aanleiding van bepaalde acties meermaals dienen te worden overgebracht, zijnde eerst naar een plaats om het administratief gedeelte te kunnen afhandelen (o.a. de triptiek) en vervolgens naar een cellencomplex om er te worden opgesloten.

96. Naar aanleiding van één observatie, waarbij meerdere transmigranten zijn aangehouden, wordt vastgesteld dat een aantal aangehouden personen zich weerspannig gedragen tegenover de politie en dreigen om zichzelf te verwonden, waarbij er noodzakelijkerwijze wordt overgegaan tot het aanleggen van de handboeien aan handen en voeten. Tijdens deze observatie wordt ook vastgesteld dat een aantal transmigranten medische verzorging nodig hebben en er effectief onmiddellijk een beroep wordt gedaan op een arts. Verder is het zo dat de betrokken politiemensen op dat moment onvoldoende aandacht hebben voor hun persoonlijke bescherming en bijgevolg noch handschoenen noch een mondmasker dragen, wat toch wenselijk is bij dergelijke interventies.

97. Meermaals wordt vastgesteld dat de wettelijk voorziene aanhoudingstermijn van 24 uur wordt overschreden. Bij verdere analyse en na ter zake verdere informatie te hebben ingewonnen bij de betrokken politiedienst, blijkt dit een gevolg te zijn van het te lang uitblijven van een beslissing van de Dienst Voogdij (zie *infra* punt 4.10. met betrekking tot de Dienst Voogdij).

98. Het Comité P stelt vast dat bij sommige acties de gemiddelde opsluitingstermijn 20 uur overschrijdt en dit soms met pieken tot 35 uur. Na de vrijlating krijgen de transmigranten, op enige uitzonderingen na, nooit de gelegenheid om zich te wassen of te douchen.

99. Tijdens het onderzoek wordt vernomen dat de federale politie (DGA) bezig is met een project ‘collectieve cellen’ en als gevolg hiervan onderhouden de

onderzoekers zich op 31 augustus 2018 met een beleidsadviseur van DGA. Uit dit onderhoud blijkt volgende relevante informatie:

- in de schoot van de federale politie is er niet echt een project in de strikte zin van het woord lopende dat betrekking heeft op collectieve cellen;
- enkele maanden geleden werd binnen DGA, uit bezorgdheid voor de veiligheid van het politiepersoneel en de steeds agressievere opstelling van de transmigranten naar aanleiding van politiecontroles, de nood aangevoeld om de problematiek van de transmigranten meer prominent op de voorgrond te brengen en de (steun)dienstverlening hierop nog beter af te stemmen. Hierbij werden onder meer volgende zeer algemene vaststellingen en/of bekommernissen naar voor geschoven: (1) een gebrek aan een geïntegreerd (lik-op-stuk)beleid: waar moet de focus op gelegd worden en wat zijn de precieze taken van de politie en de verschillende partners?, (2) los van het ontbreken van een geïntegreerd beleid, de afwezigheid van uniformiteit binnen de federale politie in het algemeen en in het bijzonder binnen de operationele diensten van DGA, (3) de ontstentenis van of het niet toepassen van bestaande bestuurlijke en gerechtelijke 'handhavingregels', (4) de bekommernis voor het welzijn van de medewerkers in deze problematiek, deels ingegeven door de punten die hiervoor zijn opgesomd, deels door het gebrek aan bepaalde middelen, (5) algemeen gesproken, de dalende motivatie binnen de geïntegreerde politie voor de aanpak van dit fenomeen omdat het werk als onvoldoende zinvol wordt ervaren en (6) de noodzakelijke humane bejegening van de transmigranten;
- er werden door DGA een aantal benaderingen en verbetervoorstellen geïnventariseerd met het oog op het optimaliseren van de interne werking (DGA) en het steunaanbod. De meeste van deze denkpistes zijn nog prematuur en dienen verder uitgewerkt;
- door DGA werd beslist om het aanbod van de MATTA-teams (40 man) verder te ontwikkelen en te professionaliseren: opleiding van de teams zelf, voorzien in een dagelijkse minimale versterking van 8 man geïntegreerd in een soepele inzet van FERES, de beschikking over mobiele livescans, …;
- het is ook de bedoeling om de medewerkers CIK in tweede instantie verder te professionaliseren in de aanpak van dit fenomeen. De zaak-MAWDA heeft ervoor gezorgd dat een en ander in een stroomversnelling is gekomen. Er werd door DGA onder meer beslist om per provincie te streven naar één complex waar de opsluiting van personen die voorwerp zijn van een grootschalige aanhouding zo optimaal mogelijk zou kunnen plaatsvinden. In samenwerking met de DirCo's werd er per provincie een inventaris gemaakt van de collectieve cellen, waarbij per collectieve cel verschillende parameters (voornamelijk gekozen op basis van het KB van

14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen) worden beoordeeld in een checklist. Ook de aanwezigheid van materiaal om er de administratieve afhandeling te kunnen laten gebeuren (o.a. een livescan), wordt aan de hand van deze checklist geëvalueerd. Hieruit bleek dat geen enkele DirCo voor de volle 100% klaar is om een groot aantal opgepakte transmigranten efficiënt af te handelen en dit zowel naar aanleiding van reactieve als proactieve interventies. Dit initiatief zal worden toegelicht op de eerstvolgende vergadering DirCo's en het is de bedoeling om de afhandeling van 'grootschalige' aanhoudingen zo veel mogelijk op de best ingerichte plaatsen te laten doorgaan en deze benadering (dat aanbod) ook ter kennis te brengen binnen de geïntegreerde politie;

- binnen DGA zijn er ook al een aantal initiatieven genomen om bepaald materiaal, dat eigenlijk bestemd is voor een (onder)eenheid DGA, prioritair toe te wijzen aan een DirCo met het oog op een betere inrichting van zijn/haar 'afhandelingscentrum', maar het spreekt voor zich dat er zich nog logistieke en financiële verschuivingen opdringen om bepaalde collectieve cellen afdoende operationeel te maken.

100. Los van de aanwending van de dwang en het geweld die naar aanleiding van een observatie in deze fase werd toegelicht, zijn de observatoren geen getuige van andere feiten waarbij dwang/geweld diende aangewend te worden. Wel wordt meermaals het gebruik van lichte maar geoorloofde dwang vastgesteld en dit bij de begeleiding van de transmigrant in de cellen, door deze persoon vast te nemen bij de arm(en).

101. In de loop van dit onderzoek werd door de onderzoekers een bezoek gebracht aan de AGAI (Administratieve en Gerechtelijke Afhandeling Illegalen) van SPN KUST/OOSTENDE met als finaliteit het cellencomplex aan een grondige inspectie te onderwerpen. Dit bezoek staat in verband met de nakende ingebruikname (voorzien begin 2019) van een ferrylijn tussen de havens van OOSTENDE en RAMSGATE. Door de onderzoekers werd vastgesteld dat er nog heel wat infrastructurele aanpassingen van het cellencomplex noodzakelijk zijn om een menswaardige opsluiting van transmigranten te kunnen verzekeren. De collectieve cel voldoet niet aan de veiligheidsvoorschriften en werd door de preventieadviseur van de federale politie West-Vlaanderen (CGWB/WVL) afgekeurd wegens de aanwezigheid van grote glaspartijen. In het cellencomplex is evenmin een apart toezichtlokaal voorzien, waardoor de dispatcher, naast zijn ander takenpakket, de bewaking van de cellen via het camerasysteem voor zijn rekening kan nemen. Bovendien kunnen de personen die zich moeten aanbieden voor grenscontrole zicht hebben op de gearresteerde transmigranten en zelfs fysiek met hen in contact komen. Daarnaast is er bij de AGAI nood aan de inrichting voor een intake van grote

groepen transmigranten en moeten de beschikbare middelen (o.a. de triptiek, matrassen, dekens, voldoende zitplaatsen) worden geoptimaliseerd.

4.8.2.5. FASE 5: UITVOERING BESLISSING DVZ EN DIENST VOOGDIJ

102. Op basis van onze observaties kunnen de onderzoekers van de Dienst Enquêtes P vaststellen dat er een goede samenwerking bestaat tussen de politiediensten (die frequent met de problematiek van de mensensmokkel in aanraking komen) en de DVZ. De dienst Voogdij kwam tijdens het onderzoek enkel ter sprake op het ogenblik dat een minderjarige meer dan 24 uur was opgesloten zonder dat er al een beslissing werd genomen. Sommige politiediensten klaagden over de bereikbaarheid van deze dienst (zie *infra* punt 4.10.). Het Comité P achtte het daarom nuttig om met beide diensten een onderhoud te hebben.

4.9. ONTMOETING DIENST VREEMDELINGENZAKEN (DVZ) D.D. 07/02/2018

103. De ontmoeting werd georganiseerd met de directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken en een medewerkster. De door hen meegedeelde informatie, hieronder verwoord, werd hen ter validatie voorgelegd.

104. De DVZ beheert de migratiestromen in samenwerking met verschillende partners. Deze dienst zorgt ervoor dat de wet van 15 december 1980 en het koninklijk besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen worden toegepast.

105. De DVZ heeft geen weet van klachten van transmigranten met betrekking tot hun bejegening door de politie in elk van de vijf fases van de arrestantenzorg. De respondenten hebben evenmin klachten ontvangen van hun medewerkers met betrekking tot de werking van de politie. Ook tijdens de asielprocedures werden nooit klachten ontvangen over de politie.

106. Geconfronteerd met de voorstelling van het document “MYRIAdoc #5” (zie *supra*, randnummer 49) waar wel sprake is van klachten van transmigranten (op het politiebureel), stellen respondenten dat dit met een korreltje zout moet genomen worden.

107. De politie op haar beurt klaagt er wel eens over dat er te lang dient gewacht te worden op een beslissing van de DVZ en over het feit dat de DVZ te weinig personen opsluit. De respondenten stellen dat de DVZ enkel personen opsluit als er kans is op verwijdering. Het feit dat er soms lang moet gewacht

worden op een beslissing komt omdat de DVZ gebruik maakt van het systeem EURODAC[49] voor de vergelijking van de vingerafdrukken.

108. De DVZ gaat tweemaal per week (op maandag en donderdag) samen met collega's van FEDASIL naar het NOORDSTATION om flyers uit te delen met betrekking tot de asielprocedure en de vrijwillige terugkeer. De DVZ beschikt nu ook over een Snel Respons Team om op het terrein te gaan. Oorspronkelijk was het de bedoeling om bij rellen – problemen in het kader van openbare orde – bijstand te leveren. Nu wordt dit team ook ingezet voor de transmigrantenproblematiek, maar er wordt hier volgens respondenten, (te) weinig een beroep op gedaan (door de politie). Er zijn ook een 10-tal medewerkers van de DVZ die op het terrein gaan voor het ondersteunen van acties van de politiediensten.

109. Soms gebruikt de DVZ een transportorder waarbij de transmigrant teruggebracht wordt naar de grens met het land waarmee een duidelijke link is. Deze werkwijze wordt overwegend toegepast met Frankrijk, maar het kan ook met andere landen.

110. Als enig verbeterpunt voor de politie zien de respondenten van de DVZ het (nog grondiger) invullen van de administratieve gegevens door middel van het systeem RAAVIS.

4.10. ONTMOETING DIENST VOOGDIJ D.D. 30/08/2018

111. De ontmoeting werd georganiseerd met het diensthoofd van de Dienst Voogdij en een medewerker. De door hen meegedeelde informatie, hieronder verwoord, werd hen ter validatie voorgelegd.

112. De Dienst Enquêtes van het Comité P nam contact met deze dienst aangezien uit de observaties naar voor komt dat (1) de beslissing die moet genomen worden met betrekking tot een opgepakte niet-begeleide minderjarige transmigrant soms genomen wordt als de wettelijke aanhoudingstermijn van 24 uur reeds overschreden is en (2) de politie zich de vraag stelt hoe dit komt en of zij de transmigrant dan niet dient vrij te laten.

113. Een eerste algemene opmerking van de Dienst Voogdij is dat hij vrij laat over het aantreffen van een NBMV (niet-begeleide minderjarige vreemdeling) wordt ingelicht door de politie en hij bijgevolg ook niet eerder de zich opdringende initiatieven kan nemen. Dat heeft onder meer (deels) te maken met een gebrek aan kennis op het terrein over hoe de verschillende diensten (van verschillende FOD's) werken en wat hun specifieke bevoegdheden zijn,

[49] European Dactyloscopy (EURODAC) is een informatiesysteem dat werd ingevoerd binnen de Europese Unie om de digitale vingerafdrukken van asielzoekers en illegale immigranten te vergelijken om de toepassing van de Verordening "Dublin II" te vergemakkelijken, waardoor kan worden vastgesteld welke lidstaat de asielaanvraag moet onderzoeken.

maar ook en vooral met de actuele procedure. Het is namelijk zo dat er van de politie wordt verwacht dat ze eerst een "administratief verslag vreemdelingencontrole" over het aantreffen van een vreemdeling opmaakt en verstuurt naar de DVZ en vervolgens, nadat de DVZ heeft vastgesteld of de persoon al dan niet een NBMV is, er aan de politie wordt gevraagd om een 'signalementsfiche' op te maken ten behoeve van de Dienst Voogdij. Er wordt door de respondenten gesuggereerd om het doorloopproces als volgt te herbekijken en zo te versnellen (en bijgevolg humaner op te treden naar aanleiding van de transmigrant):

- het ontwikkelen van een procedure die toelaat om bij vermoeden van een NBMV, zowel de DVZ als de Dienst Voogdij gelijktijdig te verwittigen met de garantie dat aan de informatiebehoefte van beide diensten wordt voldaan. Hiertoe zou bijvoorbeeld de creatie van één document kunnen overwogen worden (dat kan verstuurd worden via RAAVIS), wat een aanzienlijke capaciteitswinst zou genereren voor de politie en logischerwijze de termijn van ophouden van de NBMV bij de politie zou reduceren;
- aanbevelen dat de politiedienst die een NBMV heeft aangetroffen dit ook steeds telefonisch meldt aan de Dienst Voogdij op het moment dat er contact wordt opgenomen met de DVZ.[50]

114. Er wordt vastgesteld dat de signalementsfiche onvoldoende efficiënt door de politie wordt ingevuld. Meestal wordt ook geen foto overgemaakt van de aangetroffen NBMV of soms wordt het telefoonnummer van de betrokken politiedienst vergeten zodat de Dienst Voogdij niet onmiddellijk kan terugbellen naar de politie.

115. Er wordt door de respondenten aanbevolen dat de politie een elektronische toegang krijgt tot de databank Dienst Voogdij. Op basis van deze geautomatiseerde toepassing zou onder meer kunnen nagegaan worden of 1) de NBMV reeds gekend is in het systeem, 2) of er al dan niet reeds een voogd werd aangeduid en 3) of er eventueel al een leeftijdsonderzoek heeft plaatsgevonden. De Dienst Voogdij of de DVZ moet deze gegevens (naam van de aangestelde voogd en de leeftijd) inbrengen in de nationale registers.

116. De Dienst Voogdij beveelt verder aan dat zou moeten voorzien worden in een "nationaal aanmeldcentrum", wat zou mogelijk maken dat de politie zich meer kan inlaten met haar kerntaken (controle – politionele triptiek – verder onderzoek) en de overige taken dan zouden kunnen ter harte genomen worden door een gespecialiseerd en polyvalent team (overbrenging – gerichter bevragen van de NBMV met behulp van tolken - sociale analyse – gericht

[50] Sinds 1 november 2018 is de Dienst Voogdij ook telefonisch bereikbaar tussen 22.00 u en 06.00 u (dus 24/24, 7/7) om hun partners (Parket, Politie, Fedasil en DVZ) bij te staan. ´s Nachts kan de Dienst Voogdij echter geen opvang aanbieden omdat de opvangcentra van Fedasil gesloten zijn.

doorverwijzen - …). Dit zou dan ook een meer professionele invulling van het volledige proces inhouden.

117. De politie zou in vreemdelingenzaken het best ook vaker een beroep kunnen doen op professionele tolken en tolkdiensten op afstand (bv. de sociale vertaalbureaus).

118. Verder beveelt de Dienst Voogdij aan om niet systematisch over te gaan tot het aanleggen van handboeien bij een NBMV, maar te handelen volgens de bepalingen opgenomen in het art. 37bis WPA. Er wordt regelmatig vastgesteld dat een NBMV onnodig geboeid wordt, bijvoorbeeld in het politievoertuig bij lange verplaatsingen.

119. Uit de contacten met minderjarige transmigranten heeft de Dienst Voogdij geen weet van verhalen of feiten waaruit blijkt dat de politie hen niet correct zou bejegend hebben.

4.11. ONTMOETING MET DE GERECHTELIJKE OVERHEDEN

120. Met de omzendbrief COL 4/2011 van 13 mei 2011 uitgaande van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken, de Staatssecretaris voor Asiel en Migratie en het College van procureurs-generaal houdende bepalingen tot bestrijding van mensensmokkel zijn er referentiemagistraten aangewezen die zich inlaten met (de opvolging van) dit fenomeen en waarin de taken van deze magistraten verbonden aan het parket-generaal dan wel aan de parketten van eerste aanleg staan opgelijst.

121. Ter voorbereiding op het onderhoud met een advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te LUIK, hoofdcoördinator van het expertisenetwerk mensenhandel en -smokkel van het College van procureurs-generaal, werd er met drie referentiemagistraten in deze materie werkzaam op de parketten van eerste aanleg een ontmoeting georganiseerd. Het onderhoud werd hen ter validatie voorgelegd.

122. Er is geen specifiek beleid eigen aan het ressort van het Hof van Beroep van LUIK inzake mensensmokkel/mensenhandel. Er wordt verwezen naar de COL 4/2011 die een leidraad is inzake bestraffing van mensensmokkel. Het is de referentiemagistraat van het parket van eerste aanleg die instaat voor de coördinatievergaderingen met de politiediensten, zoals voorzien door de COL 4/2011. In het arrondissement LUIK worden die vergaderingen daadwerkelijk georganiseerd. Bij een deel van de politiediensten en van de magistratuur heerst een vrij beperkte kennis van de bepalingen van de COL 4/2011 en van de bepalingen van de omzendbrief van 23 december 2016 van de Minister van Justitie inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van

bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel. De omzendbrief van 23 december 2016 werd zelf omgezet in de COL 5/2017.

123. Artikel 77bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, definieert mensensmokkel. Artikel 77 quater 1° tot 5° van diezelfde wet somt op beperkende wijze de verzwarende omstandigheden van mensensmokkel op, waaronder het feit dat (1°) het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een minderjarige, (2°) het misdrijf is gepleegd door misbruik te maken van de kwetsbare toestand waarin een persoon verkeert of (5°) het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar is gebracht. In de praktijk bevindt men zich snel in dergelijke gevallen (bijvoorbeeld wanneer op een snelwegparking personen worden achtergelaten die opgesloten zijn in een koelwagen of wanneer men aanstuurt op een achtervolging door de politie). In situaties van zwaardere vormen van mensensmokkel dient te worden geoordeeld dat de instemming van de slachtoffers volkomen ongeldig is. Het is pas als een verzwarende omstandigheid (beoogd in artikel 77quater, 1° betreffende een NBMV, tot 5°) wordt opgemerkt dat de slachtoffers vallen onder het statuut "slachtoffer" in de zin van het model mensenhandel, zelfs indien zij slachtoffer zijn van smokkel. Deze nuance is niet gemakkelijk te bevatten.

124. Zodra een persoon op basis van aanwijzingen kan worden beschouwd als een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, dient de politiedienst die persoon in te lichten over de mogelijkheid die hij heeft om gebruik te maken van de bijzondere beschermingsprocedure voor dit type van slachtoffers (artikel 3.2 van de omzendbrief van 23 december 2016). De politiedienst moet dan ook de magistraat (van het openbaar ministerie) inlichten, één van de erkende gespecialiseerde opvangcentra (PAG-ASA, SÜRYA, PAYOKE) contacteren (24/24 uur) alsook de Dienst Vreemdelingenzaken wanneer het gaat om een vreemdeling (artikel 3.3 van de omzendbrief van 23 december 2016).

125. Artikel 61/2 van de wet van 15 december 1980 bepaalt tevens dat indien de politiediensten over aanwijzingen beschikken dat een vreemdeling het slachtoffer is van het misdrijf bedoeld in artikel 433quinquies van het Strafwetboek of het slachtoffer is onder de omstandigheden bepaald in artikel 77quater, 1°, wat een NBMV betreft, tot 5°, zij de vreemdeling op de hoogte moeten brengen van de mogelijkheid om een verblijfstitel te verkrijgen in ruil voor samenwerking met de autoriteiten die belast zijn met het onderzoek naar of de vervolging van deze misdrijven en hem in contact brengen met een door de bevoegde overheid erkend centrum dat gespecialiseerd is in het onthaal van slachtoffers van deze misdrijven.

126. Het model is bijna perfect. Niettemin is er een klein minpunt in het model. Wanneer de politiedienst personen detecteert die vermoedelijk het

slachtoffer zijn van een zwaardere vorm van mensenhandel, dient hij hen in te lichten over de bijzondere beschermingsprocedure. Afhankelijk van de omstandigheden, wegens de spanning die een voorafgaande politieoperatie heeft kunnen opleveren, kan het vertrouwen van die personen in de politiedienst echter geschokt zijn. Dat is de reden waarom het belangrijk is om een erkend gespecialiseerd opvangcentrum te verwittigen dat zich 24/24 uur overal naartoe verplaatst en ook de personen kan informeren (cf. de omzendbrief van 23 december 2016).

127. Wanneer groepen van slachtoffers van zwaardere vormen van mensensmokkel worden aangehouden, gebeurt het dat de daders, de smokkelaars, zich onder de slachtoffers mengen. Vandaar het grote belang van de eerste fase van de bijzondere beschermingsprocedure, d.w.z. de reflectieperiode van 45 dagen bij een opvangcentrum, om de slachtoffers in staat te stellen te herstellen, een zekere sereniteit terug te vinden, zich los te maken van de vermeende daders en te beslissen om al dan niet verklaringen af te leggen over de vermeende daders of al dan niet een klacht in te dienen tegen hen. Op het terrein werkt dit haast ideale model dus niet altijd zeer goed. Het is immers onvoldoende bekend bij sommige magistraten en politieambtenaren.

128. De Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel (die wordt voorgezeten door de Minister van Justitie en waarin alle betrokken ministeriële departementen worden bijeengebracht) heeft als opdracht om de nationale plannen ter bestrijding van de mensenhandel voor te bereiden. In dat verband werkt ze een project uit om de informatie te laten doorsijpelen naar de politiescholen. De autonomie van de verschillende politiescholen bemoeilijkt ietwat dit project.

129. In HENEGOUWEN zouden politieambtenaren aarzelen om rechtstreeks contact op te nemen met een erkend gespecialiseerd opvangcentrum omdat bepaalde magistraten dit contact willen ondergeschikt maken aan een kennisgeving die hen moet worden gedaan en aan hun eigen beslissing. Nochtans is artikel 61/2 van de wet van 15 december 1980 duidelijk en niet voor interpretatie vatbaar. De verwarring vloeit misschien voort uit de formulering van artikel 3.3 van de omzendbrief van 23 december 2016 dat drie stappen opsomt die de politiediensten moeten ondernemen, waarbij het inlichten van de magistraat wordt vermeld vóór het contact van één van de erkende gespecialiseerde opvangcentra. Het betreft echter geen welbepaalde chronologische volgorde, aangezien deze contacten verondersteld worden gelijktijdig te worden genomen.

130. De COL 4/2011 heeft de status vertrouwelijk gekregen (voor zijn bijlagen) en sommige politieambtenaren hebben gezegd dat ze die niet hadden ontvangen. Die omzendbrief zal worden herzien. De advocaat- generaal wacht

sinds verscheidene weken op feedback van een overleg van de centrale eenheden van de federale politie (de cel “Mensenhandel” bij DJSOC).

131. Het model werd niet voorzien voor de situaties waarmee de politiediensten thans worden geconfronteerd naar aanleiding van de migrantencrisis, waarbij aanhoudingen van groepen van verscheidene tientallen personen moeten worden beheerd. Wat de opvangcentra betreft, zij beschikken intern niet over dergelijke opvangcapaciteit maar zeggen dat ze zich kunnen aanpassen, meer bepaald door hotels in te schakelen.

132. Overal worden wij volgens de advocaat-generaal om ons model benijd. Hij dient het dan ook geregeld uit te gaan leggen in het buitenland of aan buitenlandse delegaties in België. België wordt als een model beschouwd.

133. De referentiemagistraat van het parket WEST-VLAANDEREN stelt van de politiediensten te verwachten dat ze hun werking maximaal afstemmen op de bestaande richtlijnen van 2011. Het is evenwel zo dat hij ervan uitgaat dat de politiediensten bij aantreffen van (een) transmigrant(en) telkens een proces-verbaal opstellen en op basis van zijn ervaring kan hij stellen dat dit in de praktijk ook gebeurt. In de processen-verbaal wordt normaliter steeds voorzien in de verwittiging van een OBP en/of OGP (bij bevestiging van een bestuurlijke of gerechtelijke aanhouding – afname biometrische gegevens).

134. Bij de bestuurlijke acties worden er volgens hem soms te weinig inspanningen geleverd om enerzijds informatie in te winnen (notities, uitlezen van GSM, …) en ze anderzijds ter kennis te brengen van de magistratuur. Al de ingewonnen informatie wordt naar het AIK gestuurd dat ze in een databank transmigranten bijhoudt. Zo kon o.a. worden nagetrokken dat de transmigrant die overreden werd op de autosnelweg te JABBEKE d.d. 29/01/2018 reeds eerder opgepakt was begin 2018. De referentiemagistraat is hiervoor de werkwijze genegen die gevolgd wordt door de SPN ZEEBRUGGE met name het laten ondertekenen van een document door de transmigrant (toestemming tot uitlezing GSM). Om discussies te vermijden, vraagt de referentiemagistraat via een kantschrift om acties uit te voeren.

135. De referentiemagistraat WEST-VLAANDEREN is niet echt voorstander van het gebruik van de vragenlijsten (modelverhoren), zoals vervat in de verschillende COL’s. Hij stelt dat dit heel wat werk vergt en dat hieruit zeer weinig concrete onderzoekselementen voortvloeien. Hij gelooft meer in een benadering ‘debriefers’: praten met de transmigranten en de alzo bekomen informatie vatten in een RIR.

136. Met betrekking tot de werking van de politiediensten geeft de referentiemagistraat toelichting omtrent de ondersteuning die het AIK levert (dagelijkse SITREP Illegalen WEST-VLAANDEREN, wekelijks stuurbord, verwerking van de informatie en het leggen van verbanden). Hij stelt dat de

FGP niet bij elke bestuurlijke actie kan aanwezig zijn door het gebrek aan capaciteit hiertoe.

137. Op onze vraag of de referentiemagistraat verbeterpunten heeft met betrekking tot de bejegening door de politie tijdens elk van de vijf fases, antwoordt hij negatief. De politie voert volgens hem de acties op vlotte en goed georganiseerde wijze uit.

138. De referentiemagistraat van het parket OOST-VLAANDEREN voert haar beleid op basis van zeer recente richtlijnen (OBOV[51]'s genaamd) vertaald vanuit de COL's.

139. Gerechtelijke acties zijn er steeds op gericht om smokkelaars op te pakken ingevolge een lopend gerechtelijk onderzoek. Daarnaast worden er bestuurlijke acties gehouden, onder coördinatie van de DirCo OOST-VLAANDEREN en met samenwerking van de lokale politiezones en de federale wegpolitie. Er wordt geen kantschrift opgemaakt voor de bestuurlijke acties.

140. Het parket OOST-VLAANDEREN vraagt volgende documenten op te maken naar aanleiding van het oppakken van transmigranten:

- een PV onwettig verblijf (ook bij bestuurlijke acties). Deze feiten worden in eerste instantie geseponeerd maar retroactief gerecupereerd voor dossiers mensensmokkel. In die processen-verbaal worden ook de GSM-gegevens verwerkt;
- een PV mensensmokkel (als slachtoffer).

141. Het AIK werkt volledig conform de lightversie van de bijlage 6 van de COL. Ze leggen proactieve linken. De verrichtingen binnen het notitienummer illegaal verblijf zijn de volgende:

- afhandelen bestuurlijk luik conform de vigerende richtlijnen DVZ;
- gerechtelijke triptiek: vingerafdrukken over te maken naar PRINTRAK en EURODAC, naast de drie te nemen foto's, ook een foto ten voeten uit, waarop de aangetroffen transmigranten staan afgebeeld zoals ze zijn aangetroffen (met jassen aan);
- vatting APFIS-nummer onder de authentificatie van het rijksregisternummer;
- vingerafdrukkenhistoriek GID bij het proces-verbaal voegen;
- gerechtelijke fouillering en kopie van alle mogelijk relevante stukken (vervoersbewijzen, aangetroffen documenten en briefjes), te voegen bij het proces-verbaal;
- inbeslagname en uitlezing van de aangetroffen telefoons (zowel simkaarten als GSM-toestellen) en dit bij voorkeur digitaal via de onderzoekssoftware

.....

[51] OBOV: omzendbrief parket OOST-VLAANDEREN.

UFED of XRY. Eerstelijnspolitie die niet beschikt over dergelijke apparatuur kan zich richten tot CTI OOST-VLAANDEREN, die zal instaan voor de noodzakelijke uitlezing. Minstens dient een beperkte uitlezing te gebeuren, zijnde IMEI-nummer, belhistoriek, telefoonrepertorium en sms-berichten;
- in beslag genomen toestellen dienen vervolgens teruggegeven te worden aan de eigenaar, tenzij de eigenaar weigert de pin- en veiligheidscodes van zijn toestel te verschaffen.

142. De referentiemagistraat OOST-VLAANDEREN heeft geen klachten met betrekking tot het politieoptreden. Er is wel een kritisch punt met betrekking tot de MATTA-teams. Zij komen soms niet volledig opdagen waardoor men veel transmigranten moet laten lopen en dit heeft ook zijn impact op de veiligheid: de organiserende dienst rekent op de aanwezigheid en moet dan later vaststellen dat de beloofde versterking niet in overeenstemming is met de gevraagde versterking. De MATTA-teams hebben ook geen live mobile scan en er wordt verder ook geklaagd over het beschikbaar materiaal (voertuigen – aanhoudingskits - polsbandjes). De werking van het CIK daarentegen is goed.

143. De referentiemagistraat OOST-VLAANDEREN stelt dat de politie zich humaan opstelt. Onze respondent heeft zelf al acties bijgewoond en ziet niet in hoe er door de politie nog humaner kan worden tussengekomen. Er bestaat een goed evenwicht tussen de menselijkheid en het waken over de (eigen) veiligheid.

144. Met betrekking tot de humanitaire organisaties wordt gesteld dat deze zich schuldig maken aan mededaderschap als ze de transmigranten helpen, door ze bijvoorbeeld naar een bepaalde parking te voeren.

4.12. ENKELE JURIDISCHE VRAAGPUNTEN INZAKE DE GEHANTEERDE PROCEDURES

145. Naar aanleiding van de observaties stellen de onderzoekers zich de vraag of bepaalde gehanteerde procedures wel een wettelijke basis hebben dan wel of de betrokken wettelijke voorschriften gekend zijn en toegepast worden. Het gaat hier voornamelijk over (1) het in beslag nemen en uitlezen van een GSM, (2) het verzamelen en analyseren van informatie aangetroffen op de transmigrant, (3) het doorzoeken van een vrachtwagen en (4) het naleven van de voorziene opsluitingstermijn.

146. In dit hoofdstuk worden per onderzocht thema enkel de besluiten opgenomen. Voor een juridische analyse van de laatste drie opgesomde thema's wordt de lezer verwezen naar de bijlage 2 bij dit verslag.

4.12.1. Inbeslagname en uitlezen GSM

147. Onderzoekers konden op het terrein vaststellen dat de politiediensten geen uniforme manier van werken en procedures hanteerden met betrekking tot het in beslag nemen en uitlezen van een GSM (sommige politiediensten laten de transmigranten een Nederlandstalig of Nederlandstalig-Engels formulier tot toestemming voor uitlezing tekenen, andere lezen de GSM uit zonder enige verdere formaliteit, nog andere politiediensten lezen dan weer de GSM niet uit). Een en ander illustreert volgens het Vast Comité P de noodzaak tot het vervatten van een uniforme richtlijn ter zake in een te ontwikkelen draaiboek waarnaar *infra* verwezen wordt (*cf*. randnummers 152 en 169).

4.12.2. Verzamelen en analyseren van de informatie die een transmigrant op zich draagt (allerlei documenten, agenda's, losse papieren)

148. Het komt het Comité P voor dat met name de WPA, ook in samenlezing met de vreemdelingenwetgeving, de nodige wettelijke bepalingen voorziet om in de hiervoor bedoelde zin informatie te verzamelen en te analyseren. Deze slotsom gaat op ongeacht de bestuurlijke dan wel gerechtelijke insteek van de informatievergaring.

4.12.3. Doorzoeken van een vrachtwagen

149. Het Comité P kan op grond van de voorliggende regelgeving, rechtspraak en rechtsleer er enkel maar voor pleiten dat de politie maximaal streeft naar doorzoekingen van de laadruimte in aanwezigheid van de vrachtwagenbestuurder.

4.12.4. Langer dan 24 uur opsluiten van een transmigrant

150. Het Comité P kan enkel maar besluiten dat de wettelijk voorziene aanhoudingstermijn van 24 uur bepaald in de Vreemdelingenwetgeving moet gerespecteerd worden, ook al heeft de DVZ of de Dienst Voogdij nog geen beslissing genomen in het dossier van de aangehouden transmigrant. Met andere woorden, de politie dient volgens het Comité P te allen tijde de transmigrant vrij te laten na een termijn van 24 uur, ook al werd er nog geen beslissing als bedoeld in dit punt 4.12.4. genomen, behoudens indien een en ander een strafrechtelijke wending krijgt. Indien de vrijheidsbeneming zich situeert in een strafrechtelijke context, gelden namelijk de termijnen uit het strafprocesrecht.

5. CONCLUSIES

151. Het NVP bepaalt dat de geïntegreerde politie zal bijdragen aan de strijd tegen het veiligheidsfenomeen van de illegale transmigratie en mensensmokkel

met bijzondere aandacht voor de minderjarigen. Ook de minister van Binnenlandse Zaken legt richtlijnen op en vraagt acties uit te voeren in die zin, waarbij in de loop van dit onderzoek wordt vastgesteld dat hij zijn beleid meermaals heeft bijgestuurd in functie van de ernst, de omvang en de wisselende modus operandi van de problematiek. De aanpak van de geïntegreerde politie is gebaseerd op diverse actieplannen en omzendbrieven (COL's). Niettemin zijn de controles op het terrein sterk afhankelijk van de prioriteiten gesteld door de lokale bestuurlijke en gerechtelijke overheden, dit in combinatie met de praktische vertaling ervan door de politie en de motivatie van de individuele politieambtenaren. Zo komt het bijvoorbeeld dat (1) in één bepaalde regio (omgeving MAXIMILIAANPARK/NOORDSTATION) de politieacties een totaal andere finaliteit hebben en (2) op bepaalde plaatsen waar veel transmigranten opgemerkt worden, helemaal geen acties zijn.

152. Binnen de geïntegreerde politie ontbreekt het aan een uitgeschreven draaiboek op basis van voorliggende COL's, actieplannen, uniforme richtlijnen (o.a. voor het in beslag nemen en uitlezen van een GSM), NVP, juridische aspecten, good practices, partnerschappen en mensenrechten om op een professionele en humane manier acties te organiseren waarbij een groot aantal aanhoudingen van transmigranten mogelijk is. Er wordt aanvullend vastgesteld dat er zowel binnen DGJ als binnen DGA initiatieven werden en worden genomen van allerlei aard (zoals het verspreiden van richtlijnen en leaflets, het organiseren van acties, het verlenen van bijstand bij acties, het creëren van nieuwe bijstandsvormen, de aankoop van ondersteunende middelen,…) en dat deze handelingen te weinig op elkaar zijn afgestemd.

153. Een goed voorbereide en georganiseerde politieactie die op professionele wijze uitgevoerd wordt, biedt meer garanties op een meer humane bejegening van de transmigranten. De uitvoering van de grootschalige controles, aanhoudingen en opsluitingen verloopt niettemin over het algemeen zeer vlot. Evenwel zijn tal van initiatieven, veel inventiviteit en veel goede wil vanwege de organiserende politiediensten nodig om ervoor te zorgen dat alles in goede banen wordt geleid. Meer en meer wordt ook rekening gehouden met het humane aspect van de controles en de opsluitingen. Zo worden bijvoorbeeld in de mate van het mogelijke geen controles meer uitgevoerd tijdens het bedelen van maaltijden of het verstrekken van medische zorgen.

154. Uit de vele observaties, de analyse van de klachten, de gesprekken met transmigranten in de cellen en de ontmoetingen met diverse partners en overheden blijkt dat de politie de transmigranten bij grootschalige controles en aanhoudingen correct en humaan bejegent. Dit in tegenstelling tot wat blijkt uit (1) sommige rapporten en onderzoeken van monitoringsinstanties (die o.a. gewag maken van zowel fysiek als psychisch geweld door de politie, en dit ook bij minderjarigen) en (2) de getuigenissen die aanleiding hebben gegeven tot de resultaten van hun onderzoek en die niet kunnen nagegaan worden. In ieder geval is het Comité P ervan overtuigd dat de kennis van de doelstellingen, de

vaststellingen en de aanbevelingen van deze organisaties voor de politiediensten verrijkend is: enerzijds wordt een humane bejegening van transmigranten hiermee regelmatig onder de aandacht gebracht en anderzijds moet het de leidinggevenden toelaten de werking hierop (verder) af te stemmen.

155. Ook naar aanleiding van diverse evenwel zeer oppervlakkige gesprekken met opgesloten transmigranten kan het Comité P vaststellen dat er geen klachten waren met betrekking tot hun bejegening. Evenmin werden er door de onderzoekers uitwendige verwondingen vastgesteld.

156. Voorts kan het Comité P niet om de vaststelling heen dat het fenomeen van mensensmokkel meer en meer gepaard gaat met het gebruik van geweld, zowel tussen de transmigranten onderling als naar de politie.

157. Aangezien de leeftijd een belangrijke factor vormt in de (verdere) bejegening van de transmigrant (al dan niet minderjarig), krijgt dit aspect dan ook de nodige aandacht van de politie.

158. Naar aanleiding van de observaties stellen de onderzoekers vast dat bepaalde wettelijk voorgeschreven procedures (1) niet altijd gevolgd worden of (2) onvoldoende gekend zijn. Het gaat hier voornamelijk over (1) het in beslag nemen en uitlezen van een GSM, (2) het verzamelen en analyseren van informatie aangetroffen op de transmigrant, (3) het doorzoeken van een vrachtwagen en (4) het naleven van de voorziene opsluitingstermijn.

159. Enkele andere verbeterpunten zijn: (1) de wijze waarop de persoonlijke bezittingen van de transmigrant verzameld worden, (2) het gebruik van armbandjes en het aanbrengen van nummers op de handen van de transmigranten en (3) te weinig formele mededelingen met betrekking tot de rechten waarover een bestuurlijk aangehouden persoon beschikt.

160. Anderzijds zijn er ook heel wat best pratices, die evenwel niet verder verspreid worden. Zo denken wij bijvoorbeeld aan de werking van de AGAI[52] bij de SPN KUST/ZEEBRUGGE en de brochure 'Human Rights' (zie randnummers 28 en 29).

161. Bij de AGAI SPN KUST/OOSTENDE daarentegen dienen naar aanleiding van de nieuwe ferrylijn op korte termijn enkele dringende aanpassingswerken uitgevoerd en de middelen geoptimaliseerd te worden (zie randnummer 101).

162. Meer en meer wordt ook samengewerkt en afgesproken met de betrokken partners zoals DVZ (met veelal een LO terrein), de Dienst Voogdij en stilaan ook met de NGO's, die toch ook veel raakvlakken hebben, ondanks hun andere finaliteit, en opportuniteiten bieden om samen te werken en zo het

.....

[52] AGAI: Administratieve en Gerechtelijke Afhandeling Illegalen.

humane aspect van de acties verder te benadrukken. De samenwerking met deze organisaties heeft zeer zeker nog groeimarge. Er dient echter te worden benadrukt dat de aanwezigheid van een LO DVZ bij de politiecontroles (die dan de administratieve verplichtingen vervult die normaliter de politiedienst moet vervullen met de DVZ en eveneens de zich opdringende contacten verzorgt) een zeer belangrijke meerwaarde betekent in het volledige afhandelingsproces.

163. Alhoewel een humane bejegening werd vastgesteld tijdens de verschillende observaties, dient dit aspect nog meer op de voorgrond te komen tijdens de briefings, de controles en de aanhoudingen. Zo dient er niemand onnodig geboeid te worden en moet er ook steeds voor gezorgd worden dat de transmigrant op een humane manier kan opgesloten worden. Er moet bij de controles en opsluitingen een evenwicht gevonden worden tussen enerzijds het wettelijke en anderzijds het humane aspect van het optreden. Zo verwijzen wij bijvoorbeeld naar de collectieve opsluitingsplaats "IMLADRIS"[53] te GENT, een project dat reeds eerder werd toegelicht in de randnummers 95 en 99. Rekening houdend met (1) de noodzaak om (op provinciaal niveau) te kunnen beschikken over een centrum waar grootschalige aanhoudingen kunnen afgehandeld worden, (2) de actuele infrastructurele realiteit van de ingerichte ruimte te GENT en (3) het gebrek aan financiële middelen om deze opsluitingsruimte volledig te conformeren aan de wettelijk voorziene opsluitingsnormen, wordt er door de leidinggevenden noodgedwongen gezocht naar een evenwicht tussen het wettelijk kader en een humaan verblijf.[54] Om evenwel aan de wettelijke normen te beantwoorden, dringen zich onder meer volgende aanpassingen op:

- de opsluitingsplaatsen moeten van buiten uit geobserveerd kunnen worden zonder de deur te moeten openen. Zij worden uitgerust met een communicatiesysteem, waarvan het signaal op een permanent bezette dienst moet toekomen;
- het meubilair moet verankerd zijn;
- de materialen gebruikt in de opsluitingsplaatsen moeten minimaal brandwerend of brandvertragend zijn;

.....

[53] IMLADRIS: willekeurig gekozen naam voor deze opsluitingsplaats, betreft geen afkorting.

[54] Ingevolge de beschouwingen van de CG (zie bijlage 3) wenst het Vast Comité P te benadrukken dat het vinden van een evenwicht tussen het wettelijk kader en het humane aspect diverse malen in dit verslag vanuit deze twee invalshoeken aan bod komt. Enerzijds, heeft deze conclusie in het algemeen betrekking op de uitvoering van alle (politionele) handelingen die gesteld (moeten) worden tijdens het volledig beschreven proces (informeren – fouilleren – in verzekerde bewaring nemen van voorwerpen – in beslag nemen van voorwerpen – voedselverstrekking – medische zorgen - enz.). Anderzijds, wat het project IMLADRIS betreft, is het zo dat de leidinggevenden wegens verschillende factoren noodgedwongen een modus vivendi hebben moeten vinden om de transmigranten menswaardig te kunnen opvangen en opsluiten, en dit in afwachting van de (verdere) aanpassing van de afhandelings- en opsluitingsruimte aan de normen zoals voorzien in het KB van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen.

- de opsluitingsplaatsen moeten voorzien zijn van een verluchting die het verversen van het luchtvolume met minimaal 30 m^3 per uur toelaat.

164. Aangezien verwacht kan worden dat de toestroom van transmigranten zeker nog een hele poos zal duren, is er dus verder nood aan een geïntegreerd beleid en vooral een uniforme aanpak op het terrein die ook automatisch zal leiden tot (1) een nog betere humane bejegening van de transmigranten, (2) een efficiënter en effectiever gerechtelijk of opsporingsonderzoek en (3) een betere motivatie binnen de geïntegreerde politie voor de aanpak van dit fenomeen dat her en der toch soms als 'onvoldoende zinvol' wordt ervaren.

6. AANBEVELINGEN

6.1. ALGEMEEN

165. In het perspectief van de problematiek geuit door sommige NGO's[55] als zou er door de politie ongeoorloofd geweld worden gebruikt tegen transmigranten en er door sommige politiediensten systematisch zou worden overgegaan tot het uitvoeren van naaktfouilleringen, lijkt het evenwel zinvol om te refereren aan de diverse aanbevelingen die het Comité P heeft verspreid met betrekking tot de aanwending van dwang en geweld en de uitvoering van naaktfouilleringen[56].

6.2. OP STRATEGISCH VLAK

166. Het Comité P is de mening toegedaan dat er zich een nog **meer geïntegreerde aanpak** van de transmigrantenproblematiek opdringt. Hierbij is het belangrijk dat onder meer rekening wordt gehouden met of invulling wordt gegeven aan volgende (basis)principes:

- de **bestuurlijke en/of gerechtelijke overheden** verduidelijken bij voorkeur een **aantal beleidskeuzes naar gedragslijnen**, temeer daar het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensensmokkel en mensenhandel één van de speerpunten is van het Belgische beleid (zie randnummers 22 tot 25). Zo wordt concreet gedacht aan de vertaling van volgende handelingen en/of onderzoeksverrichtingen: (1) **de informatie** die bij elke aangetroffen transmigrant minimum moet ingewonnen worden met het oog op het voeren van een kwalitatief onderzoek, (2) welke dienst dient in te staan voor welke **mededelingen aan de transmigrant** in het algemeen en in het bijzonder met betrekking tot de slachtofferbejegening (in de meest ruime zin van het woord), (3) de **te**

[55] Een problematiek die het Comité P niet kan bevestigen naar aanleiding van huidig toezichtsonderzoek.

[56] In zijn jaarverslag 2010 stelt het Comité P voor de eerste maal een geactualiseerd, synthetisch en gestructureerd overzicht voor van zijn belangrijkste aanbevelingen over de politiefunctie uit het afgelopen decennium (2002-2011).

volgen werkwijze bij de procedures die voorwerp zijn van analyse in punt 4.12. *supra*, (4) de aan te nemen houding wanneer een meerderjarige transmigrant vraagt om een **vertrouwenspersoon** te verwittigen alsook de te volgen **handelwijze** indien de politiediensten te maken hebben met een **minderjarige** (waar de wet in de ambtshalve verwittiging voorziet), (5) de ontwikkeling van een **gedifferentieerd afhandelingproces** dat op basis van welbepaalde criteria zou kunnen leiden tot een 'full'-benadering dan wel een 'light'-aanpak, (6) het efficiënter maken van de noodzakelijke **informatie- uitwisseling tussen de politiediensten enerzijds en de DVZ en de Dienst Voogdij anderzijds** (waarbij het te bekijken valt of het nuttig zou zijn dat de politie toegang krijgt tot de **databank** van de Dienst Voogdij), en (7) in welke mate en op welk tijdstip in het afhandelingsproces **(humanitaire) organisaties** een bijdrage kunnen bieden en hun eventueel engagement bepalen;

- de politiediensten dienen zich te beperken tot de uitvoering van hun **kernactiviteiten** die verder dienen geoperationaliseerd te worden in functie van de ontvangen richtlijnen/gedragslijnen van de overheden en dit met het oog op het bewerkstelligen van een uniforme en humane werkwijze;
- de **ondersteuning van de federale politie aan de lokale politie** dient verder geoptimaliseerd, waarbij onder meer gedacht wordt aan de verdere professionalisering, inclusief beschikbaarheid gekoppeld aan een snelle respons, van o.a. de MATTA-teams en de medewerkers verbonden aan de CIK's, het verbeteren van de celleninfrastructuur, het ter beschikking stellen van aanhoudingskits die een professionele dienstuitvoering waarborgen (stevige polsbandjes, aanhoudingsbriefjes die voldoen aan de relevante bepalingen opgenomen in de WPA, …).

167. Er dient nog steeds gestreefd te worden naar de **oprichting van een specifiek afhandelingscentrum**[57] voor de opgepakte transmigranten, bij voorkeur op een locatie waar de politiediensten het meest betrokken zijn bij de transmigrantenproblematiek. Bij de keuze van dergelijk centrum dienen vooral ook de organisatorische aspecten een rol te spelen (geen te lange verplaatsingen, aangepaste vervoermiddelen, mogelijkheid tot snelle respons).

168. Naar analogie van de verdere professionalisering[58] van de MATTA-teams en de CIK-medewerkers, lijkt het ook aangewezen om binnen de lokale

.....

[57] De commissaris-generaal van de federale politie merkt op dat dit ondertussen sinds 13 september 2018 in plaats werd gesteld (zie verder: bijlage 3).

[58] De commissaris-generaal van de federale politie (zie bijlage 3) benadrukt in zijn beschouwingen dat de afhandeling van de illegale vreemdelingen een basisvaardigheid is die door elke eerstelijnspolitiedienst van de geïntegreerde politie zou moeten beheerst worden en dat dit zeker geen gespecialiseerde opdracht betreft. Bovendien stelt de commissaris-generaal dat transmigratie een breed sociaal-maatschappelijk probleem is van administratieve aard en dat de politie hierbij betrokken wordt vanuit haar basisopdracht van

politiezones, die frequent met de migrantenproblematiek in aanraking komen, de kennis en expertise in dit domein te verhogen alsook te voorzien in **initiatieven om de kennis qua inzet van dergelijk gespecialiseerd personeel** in het domein van de mensensmokkel en mensenhandel verder te optimaliseren.

169. Voor een humane en uniforme aanpak van (dergelijke grootschalige controleacties waarbij) een groot aantal aanhoudingen van transmigranten (mogelijk is), dient een **draaiboek opgemaakt ten behoeve van alle diensten van de geïntegreerde politie en bij uitbreiding ook voor alle partners** die zich inlaten met de problematiek van mensensmokkel, waarin het volledige proces wordt beschreven. Dit wordt idealiter gedaan op basis van (1) de bekomen richtlijnen van zowel de bestuurlijke als de gerechtelijke overheden, (2) de reeds uitgevaardigde richtlijnen verwerkt in de diverse relevante omzendbrieven (punt 4.1.3.) en actieplannen (punten 4.1.4 en 4.1.5.), (3) de reeds beschikbare documentatie onder meer uitgevaardigd door diensten van DGJ en DGA, (4) de beschikbare kennis, knowhow en good practices en (5) de relevante aanbevelingen geformuleerd door het agentschap MYRIA en de verschillende NGO's.

6.3. OP OPERATIONEEL VLAK

6.3.1. Fase 1 (briefing, controle en aanhouding op het terrein)

170. De organiserende - coördinerende politiedienst zorgt ervoor dat elk operatieorder en/of elke briefing (1) rekening houdt met de **context "rechten van de mens"** en de humane bejegening van de transmigranten, (2) aandacht heeft voor de **vertaling** van de diverse wettelijke en reglementaire bepalingen in de eigen werking, (3) de **kerntaken** beschrijft van de aanwezige en betrokken partners (aangewezen partners zoals DVZ, Dienst Voogdij), (4) duidelijk de resultaten van de **risicoanalyses** omschrijft met betrekking tot eigen veiligheid en welzijn maar ook met betrekking tot de situatie van mensen die een beroep doen op internationale bescherming en van kwetsbare groepen of individuen (onder meer kinderen).

171. Bij de controles moet rekening worden gehouden met bepaalde **risico's**, zoals onder meer 1) het oversteken van autosnelwegen, 2) het zich begeven op trein- en tramsporen, 3) de mogelijke agressiviteit die uitgaat van de

toezicht op de vreemdelingenwetgeving maar ook in het kader van overlast of andere feiten gepleegd door transmigranten en in het kader van criminele mensensmokkel. De aansluiting in het ketenproces door DVZ en de Dienst Voogdij verdient aandacht en vergt ook vanwege hen extra capaciteit. Capaciteitsopslorpende activiteiten worden nog te veel aan de federale politie toegewezen. De commissaris-generaal wenst bijkomend nog eens te benadrukken dat er aandacht moet zijn voor de kerntaken van de politie.

transmigranten en dit ofwel naar de politiemensen toe dan wel tussen de transmigranten onderling en 4) het aanbrengen van zelfverwondingen.

6.3.2. Fase 2 (overbrenging)

172. De overbrenging moet efficiënt georganiseerd worden: (1) de **wachttijden** in het voertuig moeten tot een minimum beperkt worden en (2) er moet vermeden worden dat transmigranten tijdens het afhandelingsproces **diverse malen** dienen getransporteerd te worden.

6.3.3. Fase 3 (handelingen voorafgaand aan de opsluiting)

173. Er moet voorzien worden in opvangruimtes ingericht met **zitmogelijkheden**.

174. De persoon dient **maximaal geïnformeerd** te worden en meer bepaald over zijn/haar rechten, het (verdere) verloop van de procedure en het beschermingsstatuut gekoppeld aan de eventuele doorverwijzing.

175. Er moet meer aandacht zijn voor het **registreren van de bestuurlijke aanhouding** van de transmigrant en er moet concreet invulling worden gegeven aan het **principe van 'eenmalige vatting'**.

176. Er dient een **betere registratie** te zijn van de in verzekerde bewaring genomen en/of de in beslag genomen voorwerpen, waarbij zeker bij grootschalige aanhoudingen dient gezocht naar een werkbare procedure, door bijvoorbeeld (in eerste instantie) gebruik te maken van foto's of het nemen van kopieën.

177. Het zelf aanbrengen van gegevens (nummers) op het lichaam (de hand) van de transmigranten is een werkwijze die het Comité P *a priori* afkeurt en dit wegens de mogelijke (letterlijke) **'etikettering'** en desgevallend het hieruit voortvloeiend stigmatiserend karakter die deze handeling in zich draagt. Bij (grootschalige) aanhoudingen, waar eventuele ontvluchtingen dan wel persoonsverwisselingen niet denkbeeldig zijn, wordt er aanbevolen om gebruik te maken van de **identificatiebandjes** en dat het aanbrengen ervan zo veel mogelijk gebeurt in discretie en bijgevolg uit het zicht van omstaanders.

6.3.4. Fase 4 (opsluiting)

178. Het opsluiten van de transmigranten moet gebeuren in **propere cellen** en er moet permanent oog zijn voor het waarborgen van een goede gezondheidstoestand. Ook moeten er **voldoende matrassen en dekens** ter beschikking zijn.

179. Er moet ook steeds rekening worden gehouden met het opsluiten van **families, minderjarigen, concurrerende groepen**. De betere keuze is om de

families niet te scheiden en specifieke zaken te voorzien om de kinderen bezig te houden.

180. Bij de keuze van opsluitingsplaats moet een **evenwicht** gevonden worden tussen **het humane aspect en de wettelijke bepalingen** voorzien in het KB van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen. In het bijzonder dient de aandacht uit te gaan naar de verplichte sanitaire voorzieningen zoals opgenomen in het art. 3 van dit KB.

6.3.5. Fase 5 (uitvoering beslissing DVZ of Dienst Voogdij)

181. Er moeten **vooraf goede werkafspraken** gemaakt worden met de diverse partners zoals de DVZ en de Dienst Voogdij aangaande onder meer de aard van de bijstand die kan geleverd worden evenals met betrekking tot de verschillende verwachtingen van deze partners alsook van de politiediensten.

6.3.6. Procedureel

182. Op grond van de voorliggende regelgeving, rechtspraak en rechtsleer dient de politie maximaal te streven naar doorzoekingen van de laadruimte in aanwezigheid van de vrachtwagenbestuurder.

183. De wettelijk voorziene aanhoudingstermijn van 24 uur bepaald in de Vreemdelingenwetgeving moet gerespecteerd worden, ook al heeft de DVZ of de Dienst Voogdij nog geen beslissing genomen in het dossier van de aangehouden transmigrant. Met andere woorden, de politie dient volgens het Comité P te allen tijde de transmigrant vrij te laten na een termijn van 24 uur, ook al werd er nog geen beslissing als bedoeld in punt 4.12.4. genomen, behoudens indien een en ander een strafrechtelijke wending krijgt. Indien de vrijheidsbeneming zich situeert in een strafrechtelijke context gelden namelijk de termijnen uit het strafprocesrecht.

6.4. AANBEVELINGEN VOOR WETGEVER, DE FOD BINNENLANDSE ZAKEN EN DE FOD JUSTITIE

184. Het Comité P heeft moeten vaststellen dat er heel veel capaciteit verloren gaat door het **meermaals registreren** van dezelfde informatie in verschillende al dan niet geautomatiseerde registers en administratieve documenten. Het strekt bijgevolg tot aanbeveling om:

- dringend werk te maken van het koninklijk besluit tot **uitvoering van artikel 33bis**[59], derde lid van de wet op het politieambt, een aanbeveling

.....

[59] Elke vrijheidsberoving wordt ingeschreven in het register van de vrijheidsberovingen. Dit register is de weergave van het chronologisch verloop van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde ervan of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde overheden of diensten.

die al ettelijke jaren meermaals werd opgenomen in diverse toezichtsonderzoeken;
- de noodzakelijke **informatie-uitwisseling** tussen de politiediensten, de DVZ en de Dienst Voogdij **effectiever en efficiënter** te organiseren (bijvoorbeeld door een eenmalige vatting via RAAVIS).

7. BIJLAGEN

Bijlage 1: gebruikte afkortingen;

Bijlage 2: enkele juridische vraagpunten inzake de gehanteerde procedures;

Bijlage 3: beschouwingen van de commissaris-generaal van de federale politie d.d. 14 januari 2019 op het eindverslag van het Vast Comité P.

De inhoud en de vorm van het register van de vrijheidsberovingen en de voorwaarden waaronder de gegevens worden bewaard, worden door de Koning bepaald.

7.1. BIJLAGE 1: LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AGAI	Administratieve en Gerechtelijke Afhandeling Illegalen
AIG	Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie
ANG	Algemene Nationale Gegevensbank
ANPA	Nationale Politieacademie
APFIS	Automated Palm and Fingerprint Identification System
CAW	Centrum Algemeen Welzijn
CG/WB	Directie voor preventie en bescherming op het werk (betreft een directie van het Commissariaat-generaal van de federale politie)
CIK	Interventiekorps van de federale politie
DGA	Federale Politie - Algemene directie van de bestuurlijke politie
DGA/DAO/IMMI	Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie – Migratie
DIT	Dienst intern toezicht (lokale politie)
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EURODAC	European Dactyloscopy
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FGP	Federale Gerechtelijke Politie
GID	Gerechtelijke Identificatiedienst
KIV	Kadernota Integrale Veiligheid
LO	Verbindingsofficier
MATTA	Mobiele AfhandelingsTeams voor Transmigranten en Asielzoekers
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NVP	Nationaal Veiligheidsplan
OBOV	Omzendbrief parket OOST-VLAANDEREN
OBP	Officier van Bestuurlijke Politie
PORTAL	Politionele intranet van de geïntegreerde politie
RAAVIS	Rapport Administratif - Administratief Verslag Information System, een toepassing die de informatie-uitwisseling tussen de politiediensten en de Dienst Vreemdelingenzaken regelt
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Sw.	Strafwetboek
TIWK	Dienst Toezicht op de interne werking en kwaliteit van de federale politie
WPA	Wet op het politieambt

7.2. BIJLAGE 2: ENKELE JURIDISCHE VRAAGPUNTEN INZAKE DE GEHANTEERDE PROCEDURES

185. Zoals *supra* aangegeven in hoofdstuk 4.12., wordt, naar aanleiding van de vaststellingen tijdens de observaties uitgevoerd door de onderzoekers van het Comité P, navolgend getracht nadere duiding te geven bij de wettelijke basis en richtlijnen inzake: (1) het verzamelen en analyseren van informatie aangetroffen op de transmigrant, (2) het doorzoeken van een vrachtwagen en (3) het naleven van de voorziene opsluitingstermijn.

7.2.1. Verzamelen en analyseren van de informatie die een transmigrant op zich draagt (allerlei documenten, agenda's, losse papieren)

186. In een gerechtelijke context kan de politie - uiteraard onder de ter zake in de wet bepaalde voorwaarden - gebruik maken van de bevoegdheden die de wetgever haar toebedeelt, onder meer in het Wetboek van Strafvordering en in de Wet Politieambt[60] of in omzendbrieven alsook de op het vlak van bestuurlijke politie relevante gemeenschappelijke richtlijn MFO-3 van 14 juni 2002 van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken betreffende het informatiebeheer inzake gerechtelijke en bestuurlijke politie[61], houdende in haar - geheime – bijlagen, de triptiek gerechtelijke identificatie.

187. Indien men niet opereert in een gerechtelijke setting, kan gesteld worden dat de politie wanneer ze optreedt jegens vreemdelingen haar algemene bestuurlijke politietaak uit artikel 14, eerste lid Wet Politieambt vervult: de Vreemdelingenwet lijkt namelijk bestempeld te kunnen worden als een politiewet. Tegelijkertijd treedt de politie dan op in uitvoering van haar bijzondere politietaak, vervat in artikel 21, eerste lid Wet Politieambt: *"De politiediensten zien toe op de naleving van de wettelijke bepalingen met betrekking tot de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen"*[62].

.....

[60] Zie bijvoorbeeld ook BEYS die met betrekking tot de vraag wanneer de politie een vreemdeling kan aanhouden het volgende antwoordt: *"- dans tous les cas permettant l'arrestation d'une personne belge ou étrangère; - si je n'ai pas sur moi de pièces d'identité ou un titre de séjour en règle"* (M. BEYS, *Quels droits face à la police? Manuel juridique et pratique*, Bergen, Éditions Couleur Livres asbl, 2014, 419). Aan te stippen valt dat het bewijs van de hiervoor bedoelde strafbepalingen uit de Vreemdelingenwet dikwijls zal schuilen in - ontbrekende - (identiteits)documenten. De bevoegdheid van de identiteitscontrole is op dat vlak bepaald relevant.

[61] *BS* 18 juni 2002.

[62] Luidens DE RAEDT *et al.*, verwijzend naar artikel 62 Wet Geïntegreerde Politiedienst (voluit: Wet 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 5 januari 1999), een opdracht van federale aard die uitgevoerd kan worden door de lokale politie en waarvoor de politiediensten de nodige controles en opzoekingen moeten doen (E. DE RAEDT *et al.*, *De Wet op het politieambt. Handboek van de politiefunctie en politieorganisatie*, Brussel, Politeia, 2017, 318).

188. In de uitoefening van die bestuurlijke opdracht(en) mag de politie luidens artikel 1, derde lid Wet Politieambt de bevoegdheden uitoefenen haar verleend door de wet. Wat de Wet Politieambt betreft, kan in dezen (naast andere) - in terugkoppeling naar de hiervoor geciteerde tweede vraag - in het bijzonder gewezen worden op artikel 21, tweede lid Wet Politieambt: *"Zij vatten de vreemdelingen die geen houder zijn van de identiteitsstukken of van de documenten vereist door de reglementering op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en nemen te hunnen opzichte de maatregelen voorgeschreven door de wet of de bevoegde overheid"*[63] en op artikel 34, § 3 Wet Politieambt: *"Teneinde de openbare veiligheid te handhaven of de naleving te verzekeren van de wettelijke bepalingen met betrekking tot de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, kunnen de overheden van bestuurlijke politie, binnen de perken van hun bevoegdheden, identiteitscontroles voorschrijven, uit te voeren door de politiediensten in de omstandigheden die deze overheden bepalen"*[64]. *Hierbij dienen uiteraard de overige bepalingen van artikel 34 Wet Politieambt gerespecteerd te worden*[65]. *Vermits de identiteitscontrole een dwangmiddel is, kan bij de uitoefening ervan conform artikel 37 Wet Politieambt geweld gebruikt worden*[66]. In het kader van de bedoelde inlichtingengaring zijn ook de fouillering en de doorzoeking van een voertuig nuttig[67]. Voor de toepassing ervan dienen de

.....

[63] Zie ook artikel 38 van het zogenaamde 'Vreemdelingen-KB' (voluit: KB 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 27 oktober 1981) dat bepaalt dat elke vreemdeling ouder dan vijftien jaar, zijn verblijfs- of vestigingsvergunning of enig ander verblijfsdocument bij zich moet hebben en op vordering van enig overheidspersoon moet overleggen. Het bedoelde koninklijk besluit bevat geen strafbepaling (F. VAN KONNEGEM, *Vreemdelingenwetgeving* in *Politie Praktijk Boeken*, Antwerpen, Maklu, 2001, 63). Zie ook punt 5.2.4. *j°* 6.3.3. van de omzendbrief van 2 februari 1993 met betrekking tot de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt (*BS* 20 maart 1993).

[64] Volledigheidshalve dient in dezen nog gewezen te worden op enerzijds de omzendbrief OOP 44 van 23 oktober 2015 betreffende de versterkte controle op basis van artikel 34 van de Wet op het politieambt (*BS* 3 november 2015 en *BS* 2 december 2015) en anderzijds de omzendbrief OOP 43 betreffende de versterkte controle op basis van de artikelen 28 en 34 van de Wet op het politieambt (*BS* 10 september 2015). Deze omzendbrieven betreffen evenwel asielzoekers, te onderscheiden van migranten, respectievelijk bij de spoorweg-, luchtvaart- en scheepvaartpolitie ingezette personeelsleden. Een en ander staat situeert zich derhalve buiten de problematiek van de transmigranten, zoals afgelijnd in het onderzoek door het Comité P.

[65] Aan te stippen valt dat hetgeen in de Vreemdelingenwet staat op het vlak van papieren eerder te linken lijkt aan de 'statuten' (bijvoorbeeld: asiel) die men onder die wet wenst aan te vragen. Zie voor een uitgebreide recente toelichting: L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk-Heule, INNI, 2015, 47-452.

[66] F. GOOSSENS, *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 698.

[67] Ter zake is ook onder meer relevant de in artikel 30bis Vreemdelingenwet geregelde afname van biometrische gegevens (zie ook, in het kader van asiel, artikel 51/3 Vreemdelingenwet). Deze bevoegdheid is evenwel niet direct gelinkt met de problematiek, voorwerp van het dossier 'transmigranten': ze hangt (onder meer) op aan een maatregel tot verwijdering of terugdrijving. In verband met de verwijdering/het bevel het

artikelen 28 respectievelijk 29 gerespecteerd te worden. Dit geldt uiteraard ook indien een gerechtelijk optreden in beeld is.

189. Terugkoppelend naar de problematiek van het uitlezen van de GSM, dient opgemerkt te worden dat sedert 22 maart 2018 in artikel 48/6, § 1, vierde lid Vreemdelingenwet voor de politie de mogelijkheid ingeschreven is onder meer om een GSM of smartphone uit te lezen[68]. Deze mogelijkheid heeft evenwel enkel betrekking op de verzoekers om internationale bescherming, met andere woorden: asielzoekers, te onderscheiden van transmigranten. Een en ander dient hier dus niet verder besproken te worden, bijvoorbeeld op het vlak van de bevoegde instanties[69].

190. Partieel besluit: het komt het Comité P voor dat met name de WPA, ook in samenlezing met de vreemdelingenwetgeving, de nodige wettelijke bepalingen voorziet om in de hiervoor bedoelde zin informatie te verzamelen en te analyseren. Deze slotsom gaat op ongeacht de bestuurlijke dan wel gerechtelijke insteek van de informatievergaring.

7.2.2. Doorzoeken van een vrachtwagen

191. Naar aanleiding van de uitgevoerde observaties kan het Comité P vaststellen dat politiemensen op parkings soms de laadruimte van de vrachtwagen betreden (waarvan de verzegeling in sommige gevallen is verbroken), en dit in afwezigheid van de vrachtwagenbestuurder.

192. In dit verband dient verwezen te worden naar artikel 29 WPA: indien men in de toepassingsvoorwaarden van dat artikel verkeert, kan men - zo lijkt het - tot de zoeking van de laadruimte van de vrachtwagen overgaan. Artikel 29

---

grondgebied te verlaten en de hieraan verbonden politionele bevoegdheden, zie onder meer: J. CARLIER en S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Brussel, Larcier, 2016, 178-258; E. DE RAEDT *et al.*, *De Wet op het politieambt. Handboek van de politiefunctie en politieorganisatie*, Brussel, Politeia, 2017, 323-331; A. LINERS, "Analyse succincte de la législation belge et de la contrainte en matière d'éloignement des étrangers", *Vigiles* 2016, 206-217; A. LINERS, K. PEETERS en S. TUYPENS, *Handboek openbare orde* v° *Het gebruik van dwang inzake de uitzetting van vreemdelingen* II, Brussel, Politeia, losbl., Vreemdelingen/1-26.

[68] Deze bepaling luidt als volgt: *"Indien de met het onderzoek van het verzoek belaste instanties goede redenen hebben om aan te nemen dat de verzoeker informatie, stukken, documenten of andere elementen achterhoudt die essentieel zijn voor een correcte beoordeling van het verzoek, kunnen zij de verzoeker uitnodigen om deze elementen onverwijld voor te leggen, wat ook hun drager is. De weigering van de verzoeker om deze elementen voor te leggen zonder bevredigende verklaring kan een aanwijzing zijn van zijn weigering om te voldoen aan zijn medewerkingsplicht zoals bedoeld in het eerste lid"*.

[69] Zie voor verdere duiding: J. MONT, "Fouille numérique des demandeurs d'asile. Et la protection de la vie privée", *RDTI* 2017, 111-128. Deze auteur wijst in de voormelde bijdrage ook op de mogelijkheid die artikel 57/7 Vreemdelingenwet biedt om jegens asielzoekers het publiek deel van de profielen op sociale netwerken te bekijken.

WPA stelt niet de eis van een voorafgaande toestemming voor het doorzoeken van een dergelijke laadruimte. Enkel voertuigen permanent als woning ingericht en op het moment van de zoeking daadwerkelijk als woning gebruikt, brengen de huiszoekingsregels in beeld. Indien de voorwaarden van artikel 29 Wet Politieambt voorliggen, kan de zoeking - een dwangmiddel - met geweld doorgevoerd worden, mits respect van de eisen van artikel 37 Wet Politieambt. Dit laatste betekent volgens de literatuur, onder meer gebaseerd op de relevante voorbereidende werken en op de rechtspraak, het volgende[70]: *"De doorzoeking van een voertuig is, net als de fouillering, een dwangmiddel: zij kan derhalve - binnen de perken van de artikelen 37 en 38 W. Pol. - met geweld doorgevoerd worden (Parl.St. Kamer 1990-91, nr. 1637/1, 52)*[71]*. Met betrekking tot voertuigen vertaalt het geweldgebruik zich eventueel in het openen van een afgesloten en geparkeerd voertuig, onder andere door het inslaan van een ruit of het openbreken van een slot, eventueel mits een beroep op een slotenmaker, de hulp van derden of van bepaalde technische middelen. De toepasselijkheid van de beginselen inzake geweldgebruik, geformuleerd in de artikelen 37 en 38 W. Pol., op het doorzoeken van een voertuig komt goed naar voor uit een vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg, burgerlijke afdeling, van Brussel van 13 mei 1983 (RW 1984-85, kol. 406-407, noot P. ARNOU)*[72]*, waar als het ware een cascade in het politioneel optreden voorgesteld wordt: pas bij de weigering inzake het verzoek om de sleutel te overhandigen mag de politie zelf het voertuig open breken; tot geweld tegen de persoon mag pas overgegaan worden, indien er geen andere middelen voorhanden zijn om de opdracht uit te voeren (zie voor dit laatste principe ook: Cass. 18 februari 1952, Pas. 1952, I, 352). Met de artikelen 37 en 38 W. Pol. voor ogen is de stellingname in de voorbereidende werken op de W. Pol. correct dat een zoeking in een gesloten onbemand voertuig de uitzondering moet blijven en dat in een dergelijk geval "met ernst en omzichtigheid" nagegaan dient te worden of er redelijke gronden, zoals bijvoorbeeld het gevaar dat het voertuig explosieven vervoert, voorhanden zijn om tot een zoeking over te gaan (Parl. St. Kamer 1990-91, nr. 1637/1, 52). De binding tussen de doorzoeking en de artikelen 37 en 38 W. Pol. betekent voorts dat, indien mogelijk, de bestuurder vooraf verwittigd moet worden dat*

.....

[70] Zie ter zake: F. GOOSSENS, *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 663. In het aan te halen citaat worden, gelet op hun onderbouwend karakter, ook de voetnoten bij de betrokken passage mee opgenomen, althans wat de concrete bronvermeldingen betreft.

[71] *Cf.* ook artikel 28, tweede lid Wet Politieambt dat de doorzoeking van een voertuig toelaat, wanneer men weigert te laten controleren of dat voertuig in overeenstemming is met de wet (F. GOOSSENS, *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 663, voetnoot 98).

[72] Het betreft hier een geval waarin een persoon achter zijn stuur zat te slapen. Zijn identiteit werd gecontroleerd (hij bleek niet gesignaleerd te zijn in het toenmalige Centraal Signalementenblad) en vervolgens kreeg de politie onderrichtingen van haar oversten om het voertuig te doorzoeken. De betrokkene weigerde uit te stappen en de koffer zelf te openen: hij werd hierop uit de wagen gesleurd en gehandboeid. Uiteindelijk was de controle overigens negatief (F. GOOSSENS, *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 663, voetnoot 99).

men tot een doorzoeking wil overgaan[73] *en dat de politie niet het vuur mag openen op een bestuurder die weigert zijn voertuig te laten doorzoeken en die wegrijdt zonder de politiebeambten in gevaar te brengen (Corr. Luik 8 december 1988, JLMB 1989, 713)".*

193. Partieel besluit: het Comité P kan op grond van de voorliggende regelgeving, rechtspraak en rechtsleer er enkel maar voor pleiten dat de politie maximaal streeft naar doorzoekingen van de laadruimte in aanwezigheid van de vrachtwagenbestuurder.

7.2.3. Langer dan 24 uur opsluiten van een transmigrant

194. De Dienst Enquêtes van het Comité P stelt vast dat soms de wettelijke termijn van 24 uur overschreden wordt doordat de DVZ of de Dienst Voogdij nog geen beslissing heeft genomen in het dossier van de transmigrant. De vraagt stelt zich hierbij of de politie de opgesloten transmigrant sowieso moet vrijlaten na de wettelijke termijn van 24 uur of alsnog moet wachten op de beslissing van de DVZ of de Dienst Voogdij. Zo zitten sommige transmigranten wel 35 uur lang in de politiecel.

195. Er dient opgemerkt te worden dat men vanuit strafrechtelijk oogpunt heel erg moet opletten voor vattingen/bestuurlijke aanhoudingen van vreemdelingen[74] die langer duren dan de wetgeving het toelaat. Langs de ene kant is het wel zo dat artikel 147 Sw.[75] - toepasselijk onder meer bij gerechtelijke en bestuurlijke aanhoudingen en aanhoudingen als beveiligingsmaatregel[76] - een wederrechtelijk én willekeurig handelen vereist. Langs de andere kant is er rechtspraak en rechtsleer voorhanden die maakt dat die willekeur naargelang het geval snel voorhanden zal zijn. Zo is er (onder meer) cassatierechtspraak die stelt dat opdat er sprake zou zijn van artikel 147 Sw. de dader gehandeld dient te hebben uit kwaadwilligheid of uit eigenzinnigheid, zonder op een wettelijke regel of voorschrift te kunnen steunen[77]: indien derhalve de wettelijke termijn verstreken is, kan men

.....

[73] Zie in het bijzonder artikel 37, derde lid Wet Politieambt en ook artikel 27, laatste lid Wet Politieambt (F. GOOSSENS, *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 663, voetnoot 102).

[74] Zie voor de uiteenlopende standpunten van het Grondwettelijk Hof en van het Hof van Cassatie over de toepasselijkheid van artikel 12 Gw. op de administratieve vrijjheidsberoving van vreemdelingen: L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk-Heule, INNI, 2015, 511.

[75] Zie ook de artikelen 155-156 en 434-437 Sw. Artikel 434 Sw. luidt als volgt: *"Met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro worden gestraft zij die iemand aanhouden of doen aanhouden, gevangen houden, zonder een bevel van het gestelde gezag en buiten de gevallen waarbij de wet de aanhouding of de gevangenhouding van bijzondere personen toelaat of voorschrijft".*

[76] Cass. 8 mei 1985, *Arr.Cass.* 1984-85, 1216 en *Pas.* 1985, I, 1073.

[77] Zie onder meer (aangehaald in: A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 13, voetnoot 6): Cass. 26 september 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 78 en *RW* 1991-92, 186, noot B. SPRIET en

eigenlijk niet meer bogen op een wettelijke regel, ... Ook werd geoordeeld dat: een aanhouding voor organisatorisch gemak niet verantwoord is[78]; dat loutere willekeur verwijst naar het niet kunnen aanvoeren van een staving van de maatregel door de auteur van de maatregel[79]; en dat willekeurige aanhouding een grillig handelen of het plegen van een zware beroepsfout vereist[80]. Andere zaken die maken dat het misdrijf van artikel 147 Sw. in beeld zou kunnen zijn, zijn dat de duur van de wederrechtelijke en willekeurige aanhouding niet relevant is aangezien het gaat om een ogenblikkelijk misdrijf[81] en dat ook het gevangen houden strafbaar is[82].

196. Indien er bij de vrijheidsberoving geen sprake is van een delict, dan dreigt potentieel[83] toch een schending van artikel 5 EVRM[84] en komt de fout- en overheidsaansprakelijkheid in beeld. Het ultieme doel van artikel 5 EVRM is volgens CLAES de bescherming van het individu tegen willekeur vanwege de overheid. CLAES wijst erop dat een vasthouding volgens de nationale wetgeving

---

C. D'HAESE; Cass. 27 juni 2007, *Pas.* 2007, nr. 360 en *Rev.dr.pén.* 2008, 69; Luik 30 november 1989, *Journ.proc.* 1991, nr. 193, 27, noot J. DERMAGNE; Bergen 8 februari 1991, *Rev.dr.pén.* 1991, 84, noot C. DE VALKENEER en *JLMB* 1991, 923; Gent 21 december 1999, *TGR* 2005, 72, noot.

[78] Corr. Gent 23 november 1998, *TGR* 1999, 35.

[79] Cass. 27 juni 2007, *Rev.dr.pén.* 2008, afl. 1, 69.

[80] Gent 21 december 1999, *TGR* 2005, 72, noot.

[81] I. MENNES, "Arrestatie" in X. (ed.), *Strafrecht en strafvordering. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, losbl., (1) 60 met verwijzing naar: Cass. 26 september 1990, *RW* 1991-92, 186, noot B. SPRIET en C. D'HAESE respectievelijk KI Antwerpen 22 juni 1979, *RW* 1979-80, 2656, noot A. VANDEPLAS.

[82] A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 12.

[83] Naast eventuele deontologische/tuchtrechtelijke en strafprocessuele (A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 13) gevolgen.

[84] VEREECKE geeft hierbij aan dat vrijheidsberoving luidens artikel 5.1, f) EVRM mogelijk is om een vreemdeling te beletten op onrechtmatige wijze het land binnen te komen, alsook telkens als een persoon gedwongen verwijderd wordt. De vrijheidsberoving hoeft niet noodzakelijk te zijn om redenen van openbare orde of vluchtgevaar en er hoeft geen misdrijf gepleegd te zijn: de loutere bedoeling de nationale migratiewet (lees: de Vreemdelingenwet) af te dwingen kan volstaan als grond voor de bedoelde vrijheidsberoving (V. VEREECKE, *Vreemdelingenrecht in de praktijk*, Gent/Turnhout, Story Publishers, 2016, 340 met verwijzing naar: EHRM 20 september 2011, Lokpo en Touré versus Hongarije, *T.Vreemd.* 2012, 77). Diezelfde auteur stelt verwijzend naar een arrest van de Brusselse kamer van inbeschuldigingstelling van 29 november 2011 dat indien de verplichting van artikel 5.2 EVRM niet gerespecteerd wordt (onverwijld en in een taal die hij verstaat, verwittigen van de reden van de opsluiting), de vrijheidsberoving onwettig is (V. VEREECKE, *Vreemdelingenrecht in de praktijk*, Gent/Turnhout, Story Publishers, 2016, 340 met verwijzing naar: KI Brussel 29 november 2011, *RDE* 2011, 521).

rechtmatig kan zijn maar tegelijkertijd toch willekeurig en dus in strijd met het verdrag[85].

197. Wat de duur betreft, is artikel 74/7 Vreemdelingenwet van belang dat stelt: *"De politiediensten kunnen een vreemdeling die geen houder is van de bij de wet vereiste identiteitsstukken of documenten vatten en hem onderwerpen aan een maatregel van bestuurlijke aanhouding, in afwachting van een beslissing van de minister of zijn gemachtigde. De vrijheidsbeneming mag niet langer dan vierentwintig uur duren"*[86]. VEREECKE stelt hierover dat wanneer een vreemdeling bij een identiteitscontrole geen verblijfsdocumenten kan voorleggen, de politiediensten door dat artikel over de tijd beschikken om de verblijfssituatie te verifiëren en contact te nemen met de Dienst Vreemdelingenzaken. Hij voegt eraan toe: *"Deze bevoegdheid blijkt ook uit artikel 21 Wet Politieambt. In dezelfde zin verleent artikel 34, § 3 Wet Politieambt de bevoegdheid om de openbare veiligheid te handhaven of de naleving te verzekeren van de wettelijke bepalingen m.b.t. de toegang tot het grondgebied, het verblijf, vestiging en verwijdering"*[87].

198. BOUCKAERT *et al.* verduidelijken dat om de DVZ in staat te stellen een beslissing te nemen de politiedienst een administratief verslag moet opstellen en per fax moet overmaken aan de DVZ: het verslag moet het mogelijk maken dat de DVZ een beslissing kan nemen in het kader van de bestuurlijke aanhouding van de betrokken vreemdeling[88]. In aansluiting hierop wijzen ze op het bestaan van een omzendbrief van de toenmalige ministers van Migratie- en Asielbeleid en van Binnenlandse Zaken van 25 mei 2009[89] over de identificatie van onregelmatig in België verblijvende vreemdelingen. BOUCKAERT et al. vatten deze omzendbrief - die het inzamelen van inlichtingen (zie de hoger

.....

[85] M. CLAES, "Detentie van asielzoekers: de Belgische praktijk", *T.Vreemd.* 2017, (25) 27 met verwijzing naar: EHRM 29 januari 2008, Saadi versus Verenigd Koninkrijk, § 67.

[86] Zie voor recente cassatierechtspraak over dit artikel, meer bepaald met betrekking tot het rechterlijk toezicht op de bestuurlijke aanhouding: Cass. 20 december 2017, *Rev.dr.pén.* 2018, 829-831.

[87] V. VEREECKE, *Vreemdelingenrecht in de praktijk*, Gent/Turnhout, Story Publishers, 2016, 341. *Idem*: V. VEREECKE, "Vrijheidsberoving op basis van de Vreemdelingenwet" in J. ROZIE, F. DERUYCK, L. HUYBRECHTS en F. VAN VOLSEM (ed.), *Na rijp beraad. Liber amicorum Michel Rozie*, Antwerpen, Intersentia, 2014, (505) 507-508.

[88] S. BOUCKAERT *et al.*, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 642.

[89] Omz. 29 mei 2009 betreffende de identificatie van onregelmatig verblijvende vreemdelingen, *BS* 15 juli 2009. Op de website www.just.fgov.be staat vermeld dat de geconsolideerde versie van de tekst niet beschikbaar is (*idem*: Omz. 9 juli 2001 betreffende de overbrenging van illegalen - preciseringen, *BS* 26 juli 2001). Vermits de tekst nog staat op de website van Binnenlandse Zaken kan vermoed worden dat ze nog niet opgeheven werd. DE RAEDT *et al.* verwijzen ook naar de niet uitgegeven omzendbrief van 27 januari 1998 betreffende het administratief verslag opgesteld door ambtenaren van de bestuurlijke of gerechtelijke politie aangaande de controle van vreemde onderdanen (E. DE RAEDT *et al.*, *De Wet op het politieambt. Handboek van de politiefunctie en politieorganisatie*, Brussel, Politeia, 2017, 322, voetnoot 245).

geciteerde tweede vraag) breed blijkt op te vatten[90] - als volgt samen: *"De ministers vragen (...) aan deze diensten (n.v.d.r. - gemeenten en politiediensten) om mee te werken aan het uitwijzingsbeleid van illegaal op het grondgebied verblijvende vreemdelingen, op de eerste plaats door vreemdelingen zo goed mogelijk te identificeren (via vingerafdrukken, diverse informaties over de identiteit, volledige fotokopieën van de documenten, enz.), en dit niet alleen in het kader van een uitwijzingsprocedure op bevel van de DVZ, maar ook in het kader van diverse andere onderzoeken die politie, parket of de onderzoeksrechter soms laten uitvoeren. De medewerking betreft vervolgens de vraag om zo veel mogelijk informatie over (de identiteit van vreemdelingen) door te geven aan de DVZ, via het administratief verslag dat de politie invult als zij een vreemdeling aanhoudt die illegaal in het land verblijft, via een opsporingsonderzoek als het parket of de onderzoeksrechter toestemming geven om de info aan de DVZ of, nog, via onderzoeken die de gemeente of de politie uitvoeren binnen hun bevoegdheden in het domein van de verblijfsreglementering (bv. bij huwelijksintenties, schijnhuwelijken, woonstcontroles) en die aan de DVZ bezorgd worden via een 'administratief verslag' of 'via de geijkte kanalen"*[91].

199. Naar de kwestie van de tijdsduur is het van belang te herhalen dat de Vreemdelingenwet in strafbepalingen voorziet. Indien de politie daarentegen in een strafrechtelijke context actief is, gelden de arrestatietermijnen uit het strafprocesrecht.

200. Partieel besluit: het Comité P kan enkel maar besluiten dat de wettelijk voorziene aanhoudingstermijn van 24 uur bepaald in de Vreemdelingenwetgeving moet gerespecteerd worden, ook al heeft de DVZ of de Dienst Voogdij nog geen beslissing genomen in het dossier van de aangehouden transmigrant. Met andere woorden, de politie dient volgens het Comité P te allen tijde de transmigrant vrij te laten na een termijn van 24 uur, ook al werd er nog geen beslissing als bedoeld in dit punt 4.12.4. genomen, behoudens indien een en ander een strafrechtelijk wending krijgt. Indien de vrijheidsbeneming zich situeert in een strafrechtelijke context, gelden namelijk de termijnen uit het strafprocesrecht.

.....

[90] Waarbij het van belang is op te merken dat het niet naleven van richtlijnen problematisch is op het vlak van de politiedeontologie en -tucht.

[91] S. BOUCKAERT *et al.*, *Handboek verblijfsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2016, 643.

7.3. BIJLAGE 3: BESCHOUWINGEN COMMISSARIS-GENERAAL FEDERALE POLITIE OP HET EINDVERSLAG

Politie

COMITÉ P
14 -01- 2019

Comité P – Vast comité voor toezicht op de politiediensten
Mevrouw Kathleen Stinckens
Voorzitter
Drukpersstraat 31/1
1000 Brussel

14 januari 2019

Ons kenmerk	CG-2019/ 192	Uw correspondent	Marc DE MESMAEKER
Uw bericht van	21 - 12 - 2018	Telefoon	02/227 51 46
Uw kenmerk	Dossier C/2017-001419 Stuk 2012-0109821010410L	E-mail	cg@police.belgium.eu

Onderwerp : **Ontwerpverslag van het toezichtsonderzoek met als titel *"De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen"***

Geachte Voorzitter,

1. Eerst en vooral wil ik u bedanken voor het bezorgen van het ontwerpverslag en de extra tijd die u mij gunde om het rapport grondig te kunnen doornemen en eventuele beschouwingen te formuleren.

2. Inhoudelijk kan ik de tekst grotendeels bijtreden. Het stemt mij uiteraard tevreden dat ik op verschillende plaatsen in het rapport kan lezen dat de politie de transmigranten bij grootschalige controles en aanhoudingen correct en humaan bejegent, en dit in tegenstelling tot wat sommige monitoringinstanties aangeven.

3. Ik deel de analyse dat de controle en opsluiting van transmigranten door de politie in de meeste gevallen professioneel verloopt. Zoals bijvoorbeeld inzake de opvang van slachtoffers van mensenhandel, goed voorbereide en georganiseerde politieacties en verschillende best practices.

4. Voorts wil ik benadrukken dat transmigratie een breed sociaal maatschappelijk probleem is van administratieve aard. De politie wordt hierbij betrokken vanuit haar basisopdracht van toezicht op de vreemdelingenwetgeving zoals bepaald in artikel 21 van de wet op het politieambt, maar ook in het kader van overlast of andere feiten gepleegd door transmigranten en in het kader van criminele mensensmokkel. Te vaak wordt gekeken naar de politie om het fenomeen op te lossen of te beheersen. De aansluiting in het ketenproces door Dienst Vreemdelingenzaken en Dienst Voogdij (overname van de transmigrant) verdient aandacht en vergt ook vanwege hen extra capaciteit. Nu worden capaciteitsopslorpende activiteiten, zoals nachtopvang en overbrenging, de facto toegewezen aan de Federale Politie met gevolgen voor de algemene politionele dienstverlening. In deze zin kan in het rapport misschien nog eens benadrukt worden wat de kerntaken van politie in deze zijn.

5. Er wordt in het rapport vaak verwezen naar de Federale Politie. Dit kan verkeerdelijk de indruk wekken dat de aanpak van tansmigratie uitsluitend een opdracht is van de Federale Politie. De afhandeling van illegale vreemdelingen is nochtans een basisvaardigheid die door elke eerstelijnspolitiedienst van de geïntegreerde politie zou moeten worden beheerst. Het is zeker geen gespecialiseerde opdracht. We stellen daarom voor om meer belang te hechten aan punt 168 van uw verslag waarbij het aangewezen is dat de voorgestelde verhoging van de kennis en expertise als aanbeveling geldt voor de gehele geïntegreerde politie. De autonome beslissing tot verdere professionalisering van MATTA en CIK in deze materie heeft daar geen invloed op. De verantwoordelijkheid van de terreineenheden blijft ongewijzigd.

6. Ik deel verder de analyse dat de afhandeling in een aantal gevallen adequater kan. Zo bijvoorbeeld door het opstellen van een draaiboek waarin de onduidelijkheden die nu leven op het terrein, worden uitgeklaard (nr. 152 van uw verslag).

7. Bij de lectuur van uw verslag heb ik ook opgemerkt dat Comité P zich vooral heeft toegespitst op georganiseerde grootschalige acties. Deze worden tegenwoordig structureel georganiseerd, veelal met vaste operatieorders van onderlegde leidinggevenden die de actie sturen, waarbij alle facetten worden ingevuld en waarbij telkens wordt geleerd uit voorgaande acties. Er dient toch vermeld te worden dat het beheer van onverwacht aangetroffen grote groepen transitmigranten veel moeilijker verloopt.

8. U stelt ten slotte dat er nog steeds gestreefd moet worden naar de oprichting van een specifiek afhandelingscentrum voor de opgepakte transmigranten (nr. 167 van uw verslag). Ik kan u meedelen dat dit ondertussen sinds 13 september 2018 in plaats werd gesteld. De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Staatssecretaris voor Asiel en Migratie hebben in september 2018 een 10-puntenplan voor de problematiek van transmigratie voorgesteld. Het nationaal administratief centrum voor transmigratie is geïntegreerd in het Centrum 127bis in Steenokkerzeel en de Federale Politie zorgt 24/7 voor bemanning en bewaking, wat de lokale politiezones substantieel ontlast.

Uit een eerste evaluatie van het werken binnen dit nationaal administratief centrum, heb ik gemerkt dat één nationaal centrum niet volledig voldoet aan de behoefte van geïntegreerde samenwerking op het terrein. Eén van de essentiële aspecten in deze is immers de bestrijding van mensensmokkel en het is maar de vraag of een "afleiden" naar Steenokkerzeel dit niet bemoeilijkt? In dit kader wordt momenteel bekeken om deze administratieve centra provinciaal in te richten. Sommige arrondissementen, zoals in Gent, werken reeds met dergelijke provinciale afhandelingscentra, maar zoals u opmerkt moet er naar een evenwicht gezocht worden tussen de wettelijk voorziene opsluitingsnormen en een humaan verblijf (nr. 163 van uw verslag). Comité P spreekt zich echter in dit rapport niet uit hoe dit evenwicht tussen een humane behandeling en het KB over de normen van de opsluitingsplaatsen er dan wel moet uitzien.

Met de meeste hoogachting,

Eerste hoofdcommissaris Marc DE MESMAEKER
Commissaris-generaal